T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZE YÖNETİMİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE'DE EĞİTİM MÜZELERİ: SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

GÜLSEREN ÇETİN ÖZBEN
2501120626

TEZ DANIŞMANI
YRD. DOÇ DR. NURİ ÖZER ERBAY

İSTANBUL- 2017

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı	:	GÜLSEREN ÇETİN ÖZBEN	**Numarası**	:	2501120626
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı	:	MÜZE YÖNETİMİ	**Danışmanı**	:	YRD.DOÇ.DR NURİ ÖZER ERBAY
Tez Savunma Tarihi	:	20.07.2017	**Saati**	:	13:30
Tez Başlığı	:	Türkiye' de Eğitim Müzeleri : Sorunlar ve Çözüm Önerileri			

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin **36. Maddesi** uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF.DR ŞEBNEM ARIKBOĞA		KABUL
2- PROF.DR ESİN CAN		KABUL
3- YRD.DOÇ.DR NURİ ÖZER ERBAY		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF.DR SEHBAN KARTAL		
2- DOÇ.DR SEVTAP DEMİRCİ		

Versiyon: 1.0.0.2-61559050-302.14.06

ÖZ

TÜRKİYE'DE EĞİTİM MÜZELERİ: SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

GÜLSEREN ÇETİN ÖZBEN

"Türkiye'de Eğitim Müzeleri: Sorunlar ve Çözüm Önerileri" başlıklı bu tez çalışması, Türkiye'deki eğitim müzelerinin, çağdaş müzecilik anlayışı içinde, günümüzdeki durumlarının ortaya konması amacıyla yapılmıştır. Araştırma sonucunda tespit edilebilecek sorunlarının çözümüne yönelik öneriler getirilmesi hedeflenmiştir.

Bu bağlamda Türkiye'de halen faaliyet gösteren İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi, Ankara 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi, Ankara Atatürk Eğitim Müzesi koleksiyon ve sergileme, ziyaretçiler ve etkinlikler, yönetim ve personel yapısı çerçevelerinde incelenmiştir.

Nitel araştırma yöntemleri ile elde edilen veriler doğrultusunda, birinci bölümünde eğitim müzelerinin tanım, kapsam ve önemine, eğitim müzelerinin öğrenci, eğitimci ve araştırmacılar açısından işlevlerine, eğitim müzelerinin Türkiye'deki gelişimine yönelik bilgilere yer verilmektedir. İkinci bölümde, Türkiye ve Dünya'daki örnekler tanıtılmaktadır. Üçüncü bölümde, yöntem, bulgular ve değerlendirmeye yer verilmiştir. Dördüncü bölümde sonuç ve öneriler sunulmuştur.

Eğitim müzeleri, eğitim tarihinin tanıklığını yapmakla birlikte geleceğe yönelik eğitim politikalarının oluşturulmasında da önemli bir kaynağa sahiptir. Bu nedenle bu tür çalışmaların artması, eğitim müzelerinin değerinin anlaşılması açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Müze, eğitim, eğitim müzeleri, müzecilik, müze sürdürebilirliği, müze sorunları.

ABSTRACT

TURKISH EDUCATION MUSEUMS: PROBLEMS AND SOLUTION RECOMMENDATIONS

GÜLSEREN ÇETİN ÖZBEN

This thesis, has been carried out in order to understand the situations of the education museums in Turkey and to find out their problems in compliance with the contemporary concepts of museology.

For this reason, İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi, Ankara 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi, Ankara Atatürk Eğitim Müzesi which operate in Turkey, have been examined in relation to the followwing criteria: collection and exhibition, sightseeing and activities, management and staff structure.

Thanks to the data obtained with qualitative research methods, in the first part, the thesis defination, scope and importance of the museums are explained and information about the functions of the education museums is given from the point students, educators and researchers. In the second part, the development of education museums are described with the examples in Turkey and in the World. In the third part are presented findings obtained from the interviews with the managers and experts of the three Turkish education museums. Finally, the findings also discossed to propose possible solutions to the problem of the education museums in Turkey.

Keywords: museums, education, educational museums, curatorial, sustainable museum.

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın hazırlanmasındaki amaç, Cumhuriyetin kuruluş yıllarında eğitimi millileştirme ve bütünleştirme çalışmalarının bir göstergesi olan eğitim müzelerinin, günümüzde bu önemli görevlerini ne derece gerçekleştirebildiklerinin anlaşılabilmesidir. Konunun seçilme nedenlerinin başında, eğitim müzelerine ilişkin yazılı kaynakların az olması gelmektedir. Eğitim müzeleri ile ilgili yeni bilgilere müze yönetimleri ile görüşülerek ve bu müzeleri ziyaret edilerek ulaşılmıştır.

Eğitim müzeleri ile ilgili yeni bilgilere ulaşılmasını sağlayan Ankara Atatürk Eğitim Müzesi Müdürü Şehmuz Yılmaz'a, müze uzmanı Hizmet Azer'e, İstanbul Eğitim Müzesi Müdürü Ümit Ateş'e ve müze uzmanı Şeref Yüzbaşıoğlu'na yardımları için teşekkür ederim.

Bu tezin hazırlanması sırasında akademik desteklerinden dolayı, tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Nuri Özer Erbay'a teşekkür ederim. Müze Yönetimi Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Fethiye Erbay'a ve öğretim üyesi Doç. Dr. Mutlu Erbay'a desteklerinden dolayı şükranlarımı sunarım.

Araştırmaya maddi ve manevi destekleri nedeniyle sevgili aileme, özellikle akademik eleştirileri ile bana yol gösteren değerli eşim Yrd. Doç. Dr. Tunç Özben'e ve Ankara'daki eğitim müzelerinin görsellerinin zenginleşmesine katkı sağlayan yeğenim Tuğçe Deniz'e de teşekkür ederim.

Bu çalışmanın eğitim müzelerine ilgi duyan araştırmacılara bilgi verici olmasını dilerim.

Gülseren Çetin Özben

İstanbul, 2017

İÇİNDEKİLER

ÖZ III
ABSTRACT IV
ÖNSÖZ V
ŞEKİLLER LİSTESİ VIII
TABLOLAR LİSTESİ IX
KISALTMALAR LİSTESİ X
GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
EĞİTİM MÜZELERİNİN TANIMI, KAPSAMI VE ÖNEMİ

1.1. Eğitim Müzelerinin Tanımı, Kapsamı ve Önemi 2
1.2. Türkiye'de Eğitim Müzelerinin Gelişimi 4

İKİNCİ BÖLÜM

EĞİTİM MÜZELERİ ÖRNEKLERİ

2.1. Türkiye Eğitim Müzeleri 6
2.1.1. İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi 6
2.1.2. Ankara Atatürk Eğitim Müzesi 8
2.1.3. Ankara 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi 9
2.1.4. Ankara Eğitim Derneği Müzesi 11
2.1.5. İzmir Cumhuriyet Eğitim Müzesi 13
2.2. Dünya'da Eğitim Müzesi Örnekleri 14
2.2.1. Bulgaristan Milli Eğitim Müzesi 15
2.2.2. ABD Kentucky Armidale Eğitim Müzesi 16
2.2.3. Arnavutluk Milli Eğitim Müzesi 17
2.2.4. Güney Kore Seul Eğitim Müzesi 18
2.2.5. Hollanda Milli Eğitim Müzesi 19

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ EĞİTİM MÜZELERİ İLE İLGİLİ SORUNLARIN ARAŞTIRILMASI

3.1. Araştırmanın Yöntemi 21
3.1.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı ……..……..…….. 21
3.1.2. Verilerin Toplanması ve Analizi 26
3.2. Konuya İlişkin Yapılan Akademik Çalışmaların Araştırılması 27
3.3. Türkiye'de Eğitim Müzeleri Araştırması ve Bulguları 37
3.4. Araştırma ile İlgili Değerlendirmeler 53

SONUÇ ve ÖNERİLER 62
KAYNAKÇA 66
EKLER 72
1. Türkiye Eğitim Müzelerinin Durumları ile İlgili Görüşme Formu 72
2. MEB Eğitim Müzesi Yönetmeliği 76

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 1: İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi 7
Şekil 2: İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi..... 7
Şekil 3: Ankara Atatürk Eğitim Müzesi..... 8
Şekil 4: Ankara Atatürk Eğitim Müzesi..... 9
Şekil 5: Ankara 75.Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi..... 10
Şekil 6: Ankara 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi Ders Materyalleri..... 11
Şekil 7: Ankara Eğit-Der Müzesi 12
Şekil 8: İzmir Cumhuriyet Eğitim Müzesi..... 13
Şekil 9: İzmir Cumhuriyet Eğitim Müzesi Ders Materyali 14
Şekil 10: Bulgaristan Milli Eğitim Müzesi..... 15
Şekil 11: A.B.D Ketucky Armidale Eğitim Müzesi..... 17
Şekil 12: Arnavutluk Korce Milli Eğitim Müzesi..... 18
Şekil 13: Güney Kore Seul Eğitim Müzesi 18
Şekil 14: Güney Kore Seul Eğitim Müzesi 19
Şekil 15: Hollanda Dordrecht Milli Eğitim Müzesi 20
Şekil 16: İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi Sergi Düzeni 41
Şekil 17: İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi Mesleki Eğitim Koleksiyonu.....41
Şekil 18: İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi Tanıtım Panosu 42
Şekil 19: İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi Tavanda Kullanılan Sergi Objesi.....42
Şekil 20: Ankara 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi Eren Eyüpoğlu Koleksiyonu. 43
Şekil 21: Ankara 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi Sergi Düzeni 44
Şekil 22: Ankara 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi Örnek Sınıf Düzeni..... 44
Şekil 23: Ankara 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi Fotoğraf Koleksiyonu 45
Şekil 24: Ankara 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi Atatürk'ün Hediyesi Sancak. 45
Şekil 25: Ankara Atatürk Eğitim Müzesi Okul Formaları Koleksiyonu 46
Şekil 26: Atatürk Eğitim Müzesi Ankara Diploma ve Kayıt Defterleri Odası..... 47
Şekil 27: Ankara Atatürk Eğitim Müzesi Örnek Müdür Odası..... 47
Şekil 28: Ankara Atatürk Eğitim Müzesi MEB Bakanları Fotoğraf Koleksiyonu.... 48

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1: İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi Personel Durumu 38
Tablo 2: Ankara 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi Personel Durumu 38
Tablo 3: Ankara Atatürk Eğitim Müzesi Personel Durumu 39
Tablo 4: Eğitim Müzeleri Koleksiyon Sayıları 40

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

age.: Adı geçen eser

Doç. Dr.: Doçent Doktor

Ed.: Editör

ICOM: Milletlerarası Müzeler Konseyi (International Council Of Museums)

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

MEM: Milli Eğitim Müdürlüğü

MS : Milattan sonra

Prof. Dr.: Profesör Doktor

s. : Sayfa

S.: Sayı

TDK: Türk Dil Kurumu

TOFAŞ: Türk Otomobil Fabrikası Anonim Şirketi

TV: Televizyon

vb.: Ve benzeri

Yrd. Doç Dr.: Yardımcı Doçent Doktor

yy.: Yüzyıl

GİRİŞ

Cumhuriyetin ilk yıllarında, örnek vatandaş yetiştirme çabalarının bir ürünü olan eğitim müzeleri, milli birlik ve beraberliğin kurulmaya çalışıldığı o dönemde, eğitimi millileştirme ve bütünleştirme çalışmalarının önemli bir göstergesi olmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarında, eğitim müzesi kurma çabaları ülke geneline yayılmıştır. Ancak Cumhuriyet vizyonunun ifadesi olan eğitim müzelerinin, bu önemli görevleri zaman içinde unutulmuştur.

Eğitim müzelerinin kuruluş amaçlarına bakıldığında, bu kurumların eğitim kültürünü oluşturan nesneleri korumak ve sergilemek yanında, eğitim sistemine yön verilmesine katkı sağlayacak çalışmalar yapmasının beklendiği görülebilir. Ayrıca eğitim kurumlarının, kurum kültürünün oluşturulmasında, eğitim müzelerinin önemli bir işlevi olduğu da düşünülmektedir. Bu nedenle, çalışmada, Türkiye'nin eğitim evreni içinde önemli bir yere sahip olan eğitim müzelerinin araştırılmasına karar verilmiştir.

Nitel araştırma yöntemleri ile elde edilecek bilgiler doğrultusunda, ilk bölümde eğitim müzelerinin tanım, kapsam ve önemine, Türkiye eğitim müzelerinin gelişimine değinilecektir. İkinci bölümde Türkiye ve Dünya'daki eğitim müze örneklerinin tanınmasına yönelik bilgilere yer verilecektir. Üçüncü bölümde, verileri toplama ve bulguları yorumlanma yöntemleri belirlenecek, konuya ilişkin çalışmalar ele alınacak, eğitim müzeleri belirlenen kriterler doğrultusunda incelenerek, sorunlarının ortaya konmasına yönelik elde edilen bulgulara yer verilecektir. Ayrıca bu bölümde elde edilen bulguların değerlendirilmesi yapılacaktır. Dördüncü bölümde sonuç ve sorunların çözümüne yönelik öneriler sunulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

EĞİTİM MÜZELERİNİN TANIMI, KAPSAMI VE ÖNEMİ

Cumhuriyetin ilk yıllarında, örnek vatandaş yetiştirme çabalarının bir ürünü olan eğitim müzeleri, milli birlik ve beraberliğin kurulmaya çalışıldığı o dönemde, eğitimi millileştirme ve bütünleştirme çalışmalarının önemli bir göstergesi olmuştur. Cumhuriyetin bu ilk döneminde, eğitim müzesi kurma çabaları ülke geneline yayılmıştır. Ancak Cumhuriyet vizyonunun ifadesi olan eğitim müzelerinin, bu önemli görevleri zaman içinde unutulmuştur.

1.2. Eğitim Müzelerinin Tanımı, Kapsamı ve Önemi

Eğitim müzeleri MEB'e bağlı olmaları nedeniyle kuruluşları ve yönetimleri bakanlık yönetmelik ve yönergelerince düzenlenmektedir. Bu yönetmeliklerde eğitim müzelerinin tanımları ve işlevleri şu şekilde belirtilmiştir: "Eğitim müzeleri, Türk eğitim sistemini ve eğitim teknolojisini tarihi gelişimi içinde araştırmak, araç, gereç ve doküman ile başka eserleri toplamak, arşivlemek, gelecek nesillere tanıtmak ve benimsetmek amacıyla kurulan müzelerdir".

Türkiye'de eğitim müzeleri, bir okulun kültür tarihini yansıtan nesnelerin sergilendiği "okul müzeleri" ve Türk eğitim tarihini yansıtan nesnelerin sergilendiği "milli eğitim müzeleri" olmak üzere iki gruba ayrılabilir. Okul müzelerinin sayıları, özellikle eğitim sistemi kökleşmiş, kuruluşu eskiye dayanan okullarda yaygın olarak açılması nedeniyle, müstakil binalardaki milli eğitim müzelerinden oldukça fazladır.

Eğitim müzelerinin önemi, eğitim kültür tarihinin nesnelerini koruması yanında "…bu eserleri göstermekle kalmayıp, eğitim kitaplarının yeterince açıklık getiremediği objeler arasındaki bağları anlaşılır kılmasıdır. Hatta insanları eserler hakkında düşünmeye zorlayıp onları gözlemlemeye ve anlam çıkarmaya alıştırırlar".[1]

1 Nil Koçak, "M.E.B. 75 Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi ve Eğitim Potansiyeli" Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006, s.4.

Son zamanlarda yapılan çalışmalar sonucunda müzeler artık toplama, biriktirme ve sergileme işlevinin dışına çıkarak; eğitim – öğretim sürecini etkinleştiren ve zenginleştiren kurumlar olarak görülmeye başlanmıştır. Eğitim müzelerinin Türkiye'de kurulmasının ilk tohumlarını atan Meşrutiyet Dönemi aydınlarından ve dönemin İstanbul İl MEM müdürü Satı Bey, eğitim müzelerinin eğitimciler açısından işlevlerini ve dolayısıyla önemini şu maddeler ile açıklamaktadır;

- *Yaparak ve göstererek öğretme yöntemlerinin öğretmenler arasında kolayca yaygınlaşmasını sağlamak,*
- *Eserlerinin müzede sergilenmesi için öğretmenlerin şevkini arttırmak.*
- *Eğitim materyali sağlamak.*[2]

Satı Bey'in eğitim müzelerinin öğrenciler açısından tanımladığı işlevi ise şu şekildedir;

- *Çocuklarda ve öğrencilerde insan emeğine saygı duyma bilinci gelişir.*
- *Geçmiş nesiller ile empati kurmamızı sağlar.*
- *Yaratıcılık, gelişme duygusu ve düşüncelerini geliştirir.*
- *Ülkemize ve insanlığa ait olan eserleri koruma bilincini geliştir.*
- *İçinde bulunduğumuz uygarlık düzeyinin geldiği basamakları göstererek, uygarlığa katkı sağlama istek ve iradesini kazandırır.* [3]

Satı Bey'in eğitim müzelerinin araştırmacılar açısından tanımladığı işlevi şu şekildedir;

- *Ressam ve kitap yayıncılarına örnek sağlamak.*
- *Okul eşyalarının yapımında zanaatkarlara örnek sağlamak.*
- *Ders kitabı yazacaklara örnekler sağlamak*
- *Çeşitli ülkelerin eğitim durumunun anlaşılmasını sağlamak.*
- *Eğitim ve okullarımızın durumlarını ve gelişimlerini anlamamızı kolaylaştırmak.*[4]

Eğitim müzelerinin amaçları ve kullanıcıları göz önüne alındığında, işlevlerinin toplum eğitimi açısından önemi anlaşılabilmektedir.

1.2. Türkiye'de Eğitim Müzelerinin Gelişimi

Türkiye'de eğitim müzelerinin kurulma çabalarının, diğer müzecilik faaliyetlerinde olduğu gibi geç başladığı söylenebilir. Nil Koçak'a göre, " Türkiye'de eğitim müzesi kurma girişimleri ilk olarak 1909 yılında hazırlanan Maarif-i Umumiye Kanun

2 Yahya Akyüz, "Türk Eğitim Tarihi Açısından Müzelerin İşlevine Bir Bakış", **Geçmişten Geleceğe Türkiye'de Müzecilik III Seminer Bildirileri**, Ankara, Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi Yayınları, 2010., s. 132-133.

3 Yahya Akyüz, a..m., s.133.

4 Yahya Akyüz, a..m., s. 133.

tasarısında sadece ‘Darülfunun’un tıp ve fünun şubelerinde (...) nebahat bahçeleri ve tabii müzesi vesaireleri bulunacaktır’ cümlesi yer almış olmasıyla başlar. 1909'da İstanbul Darülmuallim müdürlüğüne atanan Satı Bey'in çabaları eğitim müzelerinin ilk nüveleri sayılmaktadır. 1910 yılında Avrupa'ya inceleme gezisine çıkarak burada okul, laboratuvar, enstitü, eğitim müzeleri ve ihtisas müzelerini inceleyen Satı Bey izlenimlerini, Maarif Nazırı Emrullah Bey'e bir *lâyiha* ile sunar. Türk eğitim tarihinde ilk olarak ‘eğitim müzesi’ ve ‘müze pedogojisi’ gibi kavramlar Satı Bey'in layihası/raporu ile ortaya çıkar. Satı Bey'in bu çabalarına rağmen istenilen anlamda bir okul müzesi ancak 1923 yılında I.Heyet-i İlmiye toplantısında gündeme gelir. II.Meşrutiyet Dönemi’nden Cumhuriyet’e kadar geçen sürede Satı Bey’in bireysel çabaları dışında okul müzesi konusunda resmi kanallarda daha fazla bir gelişmeye rastlanmamaktadır. Okul Müzesinin Eğitim Bakanlığı’nın kuruluşları arasında resmi olarak ilk defa yerini alması ise yine Cumhuriyet Dönemi’ne rastlar. 1923 yılında toplanan I.Heyet-i İlmiye’nin gündemine giren ‘Mektep Müzesi’ kavramının her türlü okul bünyesinde geliştirilmesi yönünde bir karar ele alınır. Bu karar 10 Ağustos 1923 tarihli *Hakimiyet-i Milliye* gazetesinde yayınlanır. Bu kararda okul müzesinde derslerde kullanılan araç-gereçler, okul eşyaları, belgeler gibi eğitime ait bütün malzemelerin yer alacağı bildirilmiştir. Bu müzelerin pedagoji müzesi şeklinde eğitsel bir amaca dönük olarak eğitim bilimleri konusunda uzman bir öğretmenin idaresine verilmesi karara bağlanmıştır (Hakimiyet-i Milliye, 1923). Bu karardan sonra ilk okul müzesi ile ilgili müdürlük ancak 1 Mart 1926 yılında 2287 sayılı kanunla resmen kurulmuştur. Bir yıl sonra 1927 yılında ise okul müzesi yönetmeliği ‘Maarif Vekaleti Okul Müzesi Rehberi’ adı altında yayınlanmıştır”.[5]Sonraki aşamalar için Yahya Akyüz, “Okul müzesi yönetmeliğinin yayınlanmasının ardından MEB'nın Ulus'taki binasının iki salonunda geçici bir eğitim müzesi kurulur. Bu müze 1939 yılına kadar burada faaliyet gösterir. 1926'dan itibaren eğitim müzeleri alanında önemli çalışmalar kaydedilir. 1933'te bir trende “Geçici Eğitim Sergisi” açılarak Ankara'dan Samsun'a tüm istasyonlarda 1-2 gün kalarak bölge halkına eğitim nesneleri sergilenmiş, eğitimcilere iş prensibine dayalı örnek dersler gösterişmiş ve konferanslar verilmiştir. Yine 1933 yılında Cumhuriyet'in 10. yılı kutlamaları

5 Nil Koçak, a.g.e, s. 12.

kapsamında Ankara İsmet Paşa kız Enstitüsü ve Ticaret Lisesi'nde 25 odaya yayılan bir eğitim sergisi açılarak, sergi ile ilgili bir rehber yayınlanmıştır. Rehberde, Cumhuriyet'in 10 yıllık eğitim çalışmalarının grafikler, resimler ve araç gereçlerle açıklandığı belirtilmekte, Cumhuriyetin örnek vatandaş yetiştirme ve ulus kavramını güçlendirme çabaları tanıtılmaktadır. Bu çalışmalardan sonra 20 yıl kadar daha devam eden eğitim müzeleri ve okul müzeleri kurma faaliyetleri önemini yitirmiştir. Kırk yıl süren sessizlik döneminden sonra 1986'da MEB tarafından "Okul Müzeleri Yönergesi" yayımlanır. Yönergede örgün ve yaygın eğitim kurumlarında eğitim kurulmasına yönelik ayrıntılı hükümlere yer verilmektedir. MEB'nın Şubat 2005 tarihi itibari ile yayınladığı çeşitli Talim ve Terbiye Kurulu kararları ile derslerin konularına uygun müzelerde yapılması teşvik edilmiş, gerek müzecilik dersleri gerekse müzede nasıl ders işleneceğine ilişkin rehberler ile müzelere yönelim arttırılmaya çalışılmıştır".[6]

6 Yahya Akyüz, a.g.m., s.127-131.

İKİNCİ BÖLÜM

EĞİTİM MÜZELERİ ÖRNEKLERİ

Bu bölümde araştırmanın konusunu oluşturan eğitim müzelerinin Türkiye ve dünyadaki örnekleri hakkında bilgiler verilecektir.

2.1. Türkiye Eğitim Müzeleri

Bu bölümde Türkiye'de 1980-2016 yılları arasında faaliyet gösteren eğitim müzeleri ile ilgili tanıtıcı bilgilere yer verilmektedir. Türkiye'de bu dönemde açılan eğitim müzeleri, bir İstanbul'da, üç Ankara'da ve bir İzmir'de olmak üzere beş adettir. Günümüz itibari ile üç eğitim müzesi hizmet vermektedir. Kültür Bakanlığı'na bağlı Ankara Eğit-Der Eğitim Müzesi tamamen kapanmış, İzmir Cumhuriyet Eğitim Müzesi bakıma alınmıştır.

2.1.1. İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi

Müze, 30.03.1998 gün ve B08.0.MÜB.037.02.00/667 sayılı emirle, Sultanahmet Endüstri meslek Lisesi'nin bahçesindeki *Tarihi Kılıçhane Binası'*nda kurulmuştur.

Şekil 1: İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi



Cumhuriyet Eğitim Müzesi'nde sergilenen eşyalar, İstanbul'daki tarihi okullar taranarak, eğitim tarihinin son 150 yıllık döneminde kullanılan ders araç, gereç ve malzemelerle belgeler derlenerek oluşturulmuştur.

Hafta içi ücretsiz olarak ziyaretçilere açık olan Cumhuriyet Eğitim Müzesi'ni ağırlıklı olarak ilköğretim ve ortaöğretim öğrenci ve öğretmenleriyle veliler ziyaret etmektedir. Müzeyi yükseköğrenim öğrencileri özellikle üniversitelerin "Müzecilik Bölümü" öğrencileri de ziyaret etmektedir. Müze, Sultanahmet'te müzelerin yoğun olduğu bir bölgede bulunması nedeniyle yabancı turistler tarafından ilgi görmektedir.

Şekil 2: İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi



Kaynak: Gülseren Çetin Özben, Mayıs 2012.

Müze, Milli Eğitim Bakanlığı bürokratları ile yabancı eğitim bakanlıklarının da ziyaret ettikleri bir müzedir. 24.11.2007 tarihinde Suriye Milli Eğitim Bakanı, 16.10.2009 tarihinde Maldivler Milli Eğitim Bakanı müzeyi ziyaret etmiştir.[7]

7 İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi, (çevrimiçi), http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/34/10/970326/icerikler/muzemizin-tarihcesi_1608790 .html?CHK=8e941b336d01cbffda768efd40798574 erişim: 20.04.2016.

2.1.2. Ankara Atatürk Eğitim Müzesi

Atatürk'ün doğumunun 100. yılı olan 1981'de hizmete açılan müze, MEB Beşevler Kampüsü I blokta hizmet vermektedir. Türk eğitim tarihi ile ilgili belge, eşya, kitap ve Baş Öğretmen Atatürk arşivi bulunmaktadır. Atatürk arşivi içinde, Ankara Gazi Kız Numune Mektebi'ne (Atatürk İlkokulu), Atatürk tarafından 1925'te hediye

Şekil 3: Ankara Atatürk Eğitim Müzesi



Kaynak: Bu müzenin görselleri, İçmimar Tuğçe Deniz, Mayıs 2015.

edilen Kur'an-ı Kerim, Ankara Kız Lisesi'nde imzaladığı not cetvelleri, Atatürk'ün yazdığı geometri kitabı, Gazi Eğitim Enstitüsü'nün inşasını denetlerken içtiği kahve fincanları, okul ziyaretlerinde imzaladığı şeref defterleri, öğrenciler ile çektirdiği fotoğraflar yer almaktadır. Portre sanatının Türkiye'deki ilk ve en önemli temsilcisi olarak nitelenen 1914 Kuşağı ressamlarından Feyhaman Duran'ın ve öğrencilerinin yaptığı tablolar, bir kısmını İbrahim Müteferrika'nın bastığı 19.y.y.dan kalan nadir kitaplar, ders kitapları, Cumhuriyet'in ilk yıllarına ait okul, eğitimci ve öğrenci

sayılarını gösteren tablolar, milli eğitim bakanları portre fotoğrafları gibi pek çok belge sergilenmektedir.[8]

Şekil 4: Ankara Atatürk Eğitim Müzesi



2.1.3. Ankara 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi

Ankara Sıhhiye'de Strasburg Caddesi'nde bulunan müze 1998'de açılmıştır. Koçak müzenin kuruluş aşamasını şu şekilde açıklamaktadır. "Cumhuriyetimizin 75. yılı kutlamaları ve Atatürk'ün ölümünün 60. yılı anma törenleri çerçevesinde yapılmakta olan etkinliklerin yanı sıra; Türk tarihinde özellikle Cumhuriyet Dönemi'nde eğitimde kaydedilen gelişmeleri belgeleri ile görebilmek, çocuklarda ve gençlerde milli kültür varlıklarını koruma alışkanlığı kazandırmak ve tarih bilincinin anlaşılmasına, değerinin ve öneminin bilinmesine katkı sağlamak amacı ile kurulmuştur. Kuruluş aşamasında bir müze komisyonu oluşturularak, çalışmalar 1 Haziran 1998 tarihinde başlamıştır. Komisyon gerekli bilgi belge toplama, derleme okulları dolaşma, koordinasyonu sağlama, ilgili kişi ve kuruluşlarla görüşme, resmi prosedürü takip etme, sergileme, konservasyon, restorasyon, envanterleme, demirbaş kaydı yapma, Osmanlıca metinleri çevirme, eserleri sergilenecek biçimde hazırlayıp,

8 Müze ile ilgili bilgiler müze uzmanı Hikmet Azer'den alınmıştır.

seksiyonları ve vitrinleri düzenleme işlerini 4 Kasım 1998 tarihine kadar tamamlayıp, müze ziyarete hazır hale getirilerek, açılışı gerçekleştirilmiştir".[9]

Şekil 5: Ankara 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi



Kaynak: Bu müzenin görselleri, içmimar Tuğçe Deniz, Mayıs 2015.

Şekil 6: Ankara75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi



9 Nil Koçak, a.g.e., s.13-15.

2.1.4. Ankara Eğitim Derneği Müzesi

Müze, 17 Nisan 1995'de eğitimle ilgili ürünlerin, belgelerin derlenmesi amacıyla Ankara Eğit-Der tarafından Dikmen'de bir apartman dairesinde açılmıştır. Müzenin kuruluşunda, derneğin yanında, MEB ve Kültür Bakanlığı'nın ilgili Genel Müdürlükleri, Çankaya Belediye Başkanlığı'nın destek ve yardımları olmuştur. 2006 yılında desteklerin kesilmesi nedeniyle kapanan müzenin nesneleri Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası'na devredilmiştir. Günümüzde bu nesneler sendikanın arşivinde korunmakta ve araştırmacıların kullanımına sunulmaktadır.[10] Müzenin kuruluş amacı, eğitim ile ilgili düşün ürünlerini ve belgeleri derlemek, kalıcılığını sağlamak; bunları, öğrencilerin, eğitimcilerin, araştırmacıların, kullanımına sunmak olarak tanımlanmaktadır.

Şekil 7: Ankara Eğit-Der Müzesi



Kaynak: http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,43996/ankara---egit-der-egitim-ozel-muzesi.html

10 Müzenin kapanmasına ilişkin bilgiler Eğitimciler Derneği eski Başkanı Mustafa Demir ile 31.10.2016 tarihinde yapılan telefon görüşmesi ile alınmıştır.

Müze koleksiyonunda diğer müzelerden farklı olarak çağdaş eğitimin, oluşum ve gelişmelere paralel olarak, demokratik örgütlenme ile ilgili belge, bilgi, kitap ve nesneleri sergilenmektedir. Eğit-Der Eğitim Müzesi uluslararası düzeyde de ilgi görmüş, Almanya, Hollanda, Danimarka ve Fransa'daki eğitimciler, eğitim sendikası üyeleri, eğitim müze temsilcileri ile ilgili konularda işbirliği yapılmış, bu işbirliği çerçevesinde Almanya Köln Nippes Müzesi profesörlerinin, müzeyi ziyaretleri sonucu, Almanya'da Almanca olarak "*Türkiye'de ve Almanya'da Eğitimin "Genel" Görünümü,* adında bir de kitap yayınlanmıştır. Müzede, 5 sergileme odası bulunur. 1. oda, eğitim araçları, 2. oda,Osmanlıdan günümüze Arap ve Türk harfleri ile yazılmış, kitaplar, dergiler, gazeteler, atlaslar, diplomalar, tasdiknameler, öğretmen kimlikleri, sağlık karneleri, memuriyet mazbataların sergilendiği eğitim belgeleri odası, 3. oda öğretmen örgütlenmesine ilişkin gazete, kitap, dergi, fotoğrafların sergilendiği, Öğretmen örgütlenmesi odası, 4. Oda, Rauf İnan, Hüsnü Cırıtlı, Mehmet Öztekin Yiğit, Cahit Külebi, Cavit Binbaşıoğlu, Mahmut Makal, Talip Apaydın gibi iz bırakmış eğitimcilerin Türkiye'nin bugünkü eğitim durumunu, gelecek için önerilerini anlattığı video bantları ve 1940'lı yıllarda Köy Enstitüleri'nde saptanmış koro bandı ve taş plak, öğrenci ve öğretmen etkinliklerini gösteren fotoğraf albümlerinin sergilendiği, belgesel odası, 5. oda, kitaplık odasıdır. Burada tüm kullanıcılara açık olan ve bağışlayanların adını taşıyan raflarda kitaplar bulunmaktadır.[11]

2.2.5. İzmir Cumhuriyet Eğitim Müzesi

Müze İzmir'in Karataş semtinde, eski bir Ermeni okul binasında 29.11.1995 tarihli, 8955 sayılı M.E.B. onayı ile kurulmuştur. İzmir'in özellikle Cumhuriyet sonrası eğitim kültürü konusu ile ilgili araç, gereç, dokümanlar, Türk Eğitim Tarihi ile ilgili belge, eşya, okul programları, ders araç ve gereçleri, ders kitapları, okul ve öğrenci fotoğrafları, resim albümleri, öğrenci dosyaları, karne ve diplomalar, 19. ve 20. yüzyıllara ait medrese icazetnameleri, Başöğretmen Atatürk'e ait fotoğraf, eşya ve orijinal belgeleri sergilemektedir.

11 Ankara Eğit-Der Müzesi, (çevrimiçi) http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,43996/ankara---egit-der-egitim-ozel-muzesi.html erişim: 19.05.2016.

Şekil 8: İzmir Cumhuriyet Eğitim Müzesi



Kaynak: www.egeninsesi.com/article/158681-unutulan_cumhuriyet_egitim_muzesi erişim: 19.05.2015.

Ağırlıklı olarak 1923-1970 tarihleri arasında basılan ders kitapları, ansiklopediler, İl yıllıkları ve çeşitli yayınlardan oluşan müze kütüphanesindeki eser sayısı yaklaşık 10.000'dir. Müzenin sergi salonunda 1881 yapımı Alman *Rübner& Comp Beits* marka piyano benzeri yüzlerce adet eğitim araç-gereci, fotoğraf ve belge sergilenmektedir.[12]

12 İzmir Cumhuriyet Eğitim Müzesi (çevrimiçi), http://cumhuriyet.egitim.muzesi.4t.com/ erişim: 19.05.2015.

Şekil 9: İzmir Cumhuriyet Eğitim Müzesi Ders Materyali



Kaynak: Mustafa Oğuz, erişim: 19.05.2015.
www.egeninsesi.com/article/158681-unutulan_cumhuriyet_egitim_muzesi

2.2. Dünya'da Eğitim Müzeleri Örnekleri

Bu bölümde, dünyada farklı kültürlerde açılmış eğitim müzelerine yer verilmektedir. Örneklerin mümkün olduğunca farklı kıtalardan ve farklı kültürlerden olmasına çalışılmıştır.

2.2.1.Bulgaristan Milli Eğitim Müzesi

Gabrovo'da bulunan Milli Eğitim Müzesi, Bulgaristan eğitimin gelişimine bağlı eserler sergileyen müzelerden bir tanesidir. Müze ilk olarak 1974'te Aprilovska Lisesi binasında açılmıştır. Bu ilk sergide Bulgaristan eğitiminin başlangıcı olarak Kiril alfabesinin oluşturulması ile ilgili kaynaklara yer verilmiştir. Beş salondan oluşan müze binasında, 1. salonda 9. y.y.'dan itibaren Osmanlı etkisindeki Bulgar eğitim sistemine ilişkin bilgiler alınabilmektedir. 1835-1878 Revival (canlanma dönemi) eğitim süresi ikinci salonda teşhir edilmektedir.

Şekil 10: Bulgaristan Gobrova Milli Eğitim Müzesi



3. ve 4. salonlarda kurtuluş döneminden 20. y.y.'ın sonuna kadar Bulgar okullarının durumu gösterilmektedir. 5.salon eski bir sınıfın kopyasıdır. Müzenin bünyesinde 28.000'den fazla kitap barındıran bir kütüphane vardır.[13] Müze, 1986 yılından bu yana, KODIESEE (Güneydoğu ve Güney Avrupa'da eğitimde yeniliklerin araştırılması ve geliştirilmesinde işbirliği için UNESCO alt-bölgesel mekanizma) üyesidir. Müzede eylül-mayıs aylarında "5-7 yaş çocuklara oyun yoluyla eğitim" teması kapsamında "merhaba müze", "geçmişteki oyuncaklar", " oyuncak dedesi", "ailemle müzede eğleniyorum" etkinlikleri düzenlenmektedir. 8-15 yaş grubu için "kutsal mektuplar", "okul, semboller ritüeller", "müze dostları" 16-18 yaş öğrenci gruplarına "kültür turizmi, turistik destinasyonlar", "kültür mirasını koruma: arşivleme, dökümantasyon", etkinlikleri düzenlenir. Müzede "Bulgar Eğitim Tarihi ve "Milli Liderler" konularında videopanorama gösterimi yapılmaktadır. Müze yayınları dijital ortamda araştırmacılara sunulmaktadır.[14]

13 Bulgaristan Milli Eğitim Müzesi, (metin ve şekil için çevrimiçi) http://museu.ms/museum/details/255/national-museum-of-education erişim: 26.05.2015

14 Bulgaristan Eğitim Müzesi, (çevrimiçi)http://www.nmogabrovo.com erişim: 25.5.2017

2.2.2.Kentucky Armidale Eğitim Müzesi

Amerika'da New England Üniversitesi'ne bağlı olan Eğitim Müzesi, 2 orjinal okul binasında yer almaktadır. Eğitim müzesi, tarihi okul evleri yanında eşsiz bir koleksiyona sahiptir. Taşınabilir sınıf (Pallamallawa) olarak 1883'te inşa edilen binalarda, otantik okul mobilyaları, kitap, eğitim araçları ve fotoğraflar sergilenmektedir. Seyyar okul olarak kullanılan vagon şeklindeki sınıflar ranza, yemek fırını ve bir karatahta barındırırdı. Öğretmen için hem ev hem de okul olarak kullanılmaktaydı. Bu kopya 1959 yılında seyahat eden bir okul öğretmeni gözetiminde inşa edilmiştir. Ayrıca, Müze, 6.000 birimden oluşan mükemmel bir erken okul metinleri ve mesleki yayınlar koleksiyonuna sahiptir. Müze Kentucky'nin zengin eğitim mirasını sergiler ve eğitim ya da kırsal yaşamın tarihi ile ilgilenen herkes için görmeye değerdir. 1996'da bir dolu fırtınası ile müze binaları büyük zarar görmüş, sergilenen materyaller kullanılmaz hale gelmiştir. Uzun süre alan restorasyon ve kurtarma çalışmalarının ardından müze tekrar açılmıştır. Müze ziyaretleri randevu ile yapılmaktadır. [15]

Şekil 11: A.B.D. KetuckyArmidale Eğitim Müzesi



15 Armidale Eğitim Müzesi, (Şekil ve metin için çevrimiçi) www.une.edu.au/info-for/for-visitors/museums/museum-of-education erişim: 25.5.2015

2.2.3. Arnavutluk Milli Eğitim Müzesi

Arnavutluk Milli Eğitim Müzesi, 7 Mart 1887'de ilk Arnavutluk Dil Okulu olarak açılan binada faaliyet göstermektedir. Korce kentinde bulunan müze binası, Osmanlı döneminde vali olan Diamanti Terpo tarafından bağışlanmıştır. Müzenin 8 sergi odasında, Arnavut edebiyat tarihi, Congress Manastırı'ndan bağışlanan alfabenin gelişimini gösteren materyaller, Naum Panajot tarafından tamamlanan ilk basımından itibaren kitap tarihi materyalleri 8 ayrı bölümde sergilenmektedir.[16]

Şekil 12: Arnavutluk Korce Milli Eğitim Müzesi



2.2.4. Güney Kore Seul Eğitim Müzesi

Seul Eğitim Müzesi, 15 Haziran 1995'te açılmıştır. Müzede 12.742 materyal ile M.S. 285'den günümüze 3 krallık dönemi eğitim tarihi sergilenmektedir. Son 150 yılda Kore eğitim sisteminde pek çok değişiklik olmuştur.

16 Korce Eğitim Müzesi, (Şekil ve metin için çevrimiçi) http://albania.shqiperia.com/kat/m/shfaqart/aid/2241/National-Education-Museum-----Korce.html erişim: 20.5.2015.

Şekil 13: Güney Kore Seul Eğitim Müzesi



19.y.y.'da Hıristiyan misyonerlerin desteği ile pek çok üniversite açılmıştır. Ancak Japon istilası ile Kore eğitim sistemi değişmiştir. Kore eğitim sistemi, Japon tarihine odaklanan koloni rolüne bürünmüştür. Bu dönemde Kore kültürü ve tarihi terk edilerek Japon yazı sistemine geçilmiştir. Japon sömürgesinden çıkıldıktan sonra Kore eğitim sistemi Amerikan sisteminin etkisi altında kalarak eğitim yasalarla zorunlu hale getirilmiştir. Ancak Kore savaşı nedeni ile pek çok okul kapanmış ve eğitim sekteye uğramıştır. Müzede 597 m²'lik alanda, kitaplar, eğitim evrakları, öğretim ve yazım aletleri sergilenmektedir. Müze Kore'nin bugünkü gücünü anlamak için eğitimin rolünü görme açısından önemle ziyaret edilmesi gereken bir noktadır. Haftanın her günü 09:00-18:00 arasında ziyaret edilebilir.[17]

17 Seul Eğitim Müzesi, (Fotoğraf ve metin için çevrimiçi) http://www.exploringkorea.com/seoul-education-museum/ erişim: 25.05. 2015

Şekil 14:Güney Kore Seul Eğitim Müzesi



2.2.5. Hollanda Milli Eğitim Müzesi

Hollanda'nın Dordrecht kentinde bulunan müzede, gerek Hollanda'da gerekse eski kolonilerde kullanılan tüm eğitim kaynakları görülebilmektedir. Sergilenen materyaller arasında okul kitapları, boya kalemleri, okul kayıtları, haritalar, atlaslar, fotoğraflar, sihirli fenerler, okul sıraları ve eğitim araçları büyük bir yelpazede günlükler vardır.Bu 350.000'den fazla nesne ile Milli Eğitim Müzesi, dünyanın en büyük eğitim koleksiyonuna sahiptir. Orjinal müze binası, 1939'da ünlü mimar Sybold Ravesteyn tarafından inşa edilmiştir. Restorasyon çalışmaları sonunda 11 Temmuz 2015'te açılan yeni müze binasında 2500 m² sergileme alanı, bahçe ve teras, hediyelik eşya dükkanı ve yerel lezzetlerin sunulduğu bir restaurantı vardır.

Müze ziyaretçilerine rehberli müze turu, Dordrecht Turu, çocuk çizim yarışması, nesne ile sohbet, çocuklarla kitap okuma partisi, seminerler, gençler ile şehir turizm rotası belirlemek gibi etkinlikler düzenlemektedir. Ayrıca çocuk ve yetişkinler için müze içinde farklı etkinlikler sunulmaktadır. Müzenin daimi sergisinden seçilen örnekler ile ülke çapında geçici sergiler ile düzenlenmektedir. Müze olarak biz hayatta tutan ve eğitim tarihini teşvik ulusal bir rol oynamaktadır.

Şekil 15: Hollanda Dordrecht Milli Eğitim Müzesi



Müze, ülkedeki diğer müzeleri desteklemek ve ortak veri tabanları oluşturmak, sempozyum ve konferans düzenlemek, eğitim faaliyetlerini paylaşabilmek amacıyla ulusal ve Uluslar arası projelere katılmaktadır. Uluslararası alanda, "Yeni Nesil Okul ve Eğitim Müzeleri" tanınmış örnektir. Müze, pazartesiden cumartesiye 09:00-17:00 arası, pazarları 11:00-17:00 arası ziyaret edilebilir. Resmi tatillerde kapalıdır. [18]

18 Hollanda Eğitim Müzesi, (çevrimiçi) http://onderwijsmuseum.nl/erişim: 26.5.2015.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ EĞİTİM MÜZELERİ İLE İLGİLİ SORUNLARIN ARAŞTIRILMASI

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu bölümde araştırmada kullanılacak yönteme ilişkin bilgiler yer almaktadır. Yöntemi belirlemenin ilk adımı olan araştırma evreninin ve örneklemin nasıl oluşturulduğu, veri toplama ve analiz yöntemlerinin nasıl seçildiği açıklanmaktadır.

3.1.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Günümüzde, eğitim müzelerinin, Türk eğitim kültürünün oluşturulması ve yeni eğitim yöntem ve materyallerin geliştirmesinde, kaynak teşkil etmek gibi önemli işlevleri olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle, çalışmada, Türkiye'nin eğitim evreni içinde önemli bir yere sahip olan Türk eğitim müzelerinin, durumlarının incelenerek, sorunlarının araştırılmasına karar verilmiştir.

Problem: Çalışmada Türkiye eğitim müzelerinin, problem alanı olarak seçilmesinin üç nedeni bulunmaktadır. İlk neden; eğitim müzeleri ile ilgili akademik çalışmaların yok denecek kadar az olmasıdır. İkinci neden; araştırmacının İstanbul'da 13 yıldır görev yapan bir öğretmen olmasına rağmen, İstanbul Cumhuriyet Müzesi'nin varlığını yüksek lisans programına girdikten sonra öğrenmesi ve çevresindeki öğretmenlerin de bu eğitim müzesi ile ilgili hiç bilgi sahibi olmadığını görerek, eğitim müzelerine ilginin neden az olduğunu anlamak istemesidir. Üçüncü neden ise; aşağıda ayrıntılı olarak yer alacak olan, son yıllarda kapanmış olan eğitim müzeleri ile az olan eğitim müzesi sayısının daha da azalmasının sosyal ve eğitimsel bir sorun olarak görülmesidir.

Problemin tanımına öncelikle, temel kavramlar olan, müze ve eğitimi tanıtarak girmek gerekirse; “Milletlerarası Müzeler Konseyi (ICOM) Türkiye Milli Komitesi

Yönetmeliği'nin 4. maddesine göre, "müze, kültür eserlerini koruyan ve bu eserleri araştırma, eğitim ve estetik zevki yükseltme amacıyla toplu halde sergileyen, kamu yararına çalışan, sanata, ilme, sağlığa, teknolojiye ait koleksiyonları bulunan kuruluşlar olarak tanımlanmaktadır".[19] Günümüzde ise çağdaş müze kültürel hızlandırıcı olarak adlandırılmaktadır. Bunun nedeni müzelerin teknolojik ve toplumsal değişimi bir çırpıda ortaya koyabilmesidir. Örneğin ulaşım ile ilgili bir müzede kağnıdan, jete kadar tüm ulaşım araçlarının sergilenmesi kültürel farkındalığımızı bir anda arttırabilmektedir. İletişim alanlarımız TV, poster, bilbord vb. iki boyutlu imgeler ile çevrilmişken müzeler bize üç boyutlu öğrenme ve katılma etkinlikleri sunarlar. Bu yüzyılın başından beri, müzeler, ne olabileceklerine ilişkin yeni yaklaşımlar oluşturmaktadırlar. Günümüzde oluşan toplumsal eğilimler ve politik girişimler, müzelerin amaçlarını yeniden tasarlayıp, müzeleri farklı performans ve eğitimler oluşturmaya yöneltmektedirler.[20] Deniz Dönmezoğlu'na göre "Yeni çağda değişen müzecilik anlayışını geleneksel müzecilik anlayışından ayıran iki özellik, sergilenen malzemenin ve sergileme mekanlarının farklılaşmasıdır".[21]

Eğitim ise toplumun değer yargıları, bilgi ve becerilerini yeni kuşaklara aktarmak amacıyla okul ve benzeri kurumlarda yapılan öğretim ve yetiştirme etkinlikleri olarak tanımlanmaktadır. En geniş anlamıyla eğitim, kişinin belli bir yaşam şeklini öğrendiği, toplumsallaşma ve kültürleşme sürecidir. AnaBritannica'da eğitimin amacı "bütün toplumlarda yeni kuşaklara toplumun kültür birikimini aktararak, gençlerin davranışlarını, yetişkinlerin hayat tarzı yönünde biçimlendirerek gelecek rollerine hazırlamak" olarak belirtilmektedir.[22]

Eğitim müzesi kavramına açıklık getirecek olursak, müzeler, koleksiyonlarına, eserlerini sergiledikleri mekânlara, bağlı oldukları idari birimlere göre türlere

19 Müze: http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44442/icom.htmlerişim:12.2.2016

20 Bekir Onur, **Çağdaş Müze Eğitim ve Gelişim Müze Psikolojisine Giriş**, Ankara, İmge, 2012, s.35.

21 Deniz Dönmezoğlu, **Günümüz Müzeciliğinde Sergileme Tekniklerinin Sanal Teknolojiler ile Desteklenmesi ve Uygulama Örnekleri**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Basılmamış Uzmanlık Tezi, Ankara, 2013, s. 42.

22 Eğitim, **AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, İstanbul, Ana Yayıncılık A.Ş., 1986, C. 8, s.35.

ayrılmaktadır. Bağlı oldukları idari birimlere göre müzeler, 'özerk yönetime bağlı müzeler' olarak da adlandırılır. Bu müzeler bağlı bulundukları bakanlık, belediye, vakıf, eğitim kurumu aracılığı ile devlete bağlı olan müzelerdir.[23] Savunma Bakanlığı'na bağlı askeri müzeler, üniversitelere bağlı bilim müzeleri, Eğitim Bakanlığı'na bağlı eğitim müzeleri bu kapsama girmektedir.Eğitim müzeleri MEB'e bağlı olmaları nedeniyle kuruluşları ve yönetimleri bakanlık yönetmelik ve yönergelerince düzenlenmektedir. "Bu yönetmeliklerde eğitim müzelerinin tanımları ve işlevleri şu şekilde belirtilmiştir: Eğitim müzeleri, Türk eğitim sistemini ve eğitim teknolojisini tarihi gelişimi içinde araştırmak, araç, gereç ve doküman ile başka eserleri toplamak, arşivlemek, gelecek nesillere tanıtmak ve benimsetmek amacıyla kurulan müzelerdir".

Tüm bu tanımlar çerçevesinde başlangıcından 2016 yılına kadar kaynaklarda, müstakil binalarda kurulmuş 5 kamu 1 özel eğitim müzesinin adı geçmektedir. Bunlar açılış sıralarına göre MEB Eğitim Müzesi (1927), Ankara Atatürk Eğitim Müzesi (1981), İzmir Cumhuriyet Eğitim Müzesi (1995), Ankara Eğitim Derneği Müzesi (1995), İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi (1998), Ankara 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi (1998)'dir. Bu müzelerden üçü günümüzde faaliyetlerini sürdürememektedir. Kapanan müzelerden ilki 1927'de Ulus'daki MEB binasının girişinde geçici olarak kurulan MEB Eğitim Müzesi'dir. Müze, 1939'da bir yangında tamamen yok olur. İkinci olarak Ankara Eğitim Derneği Eğitim Müzesi finans ve personel yetersizliğinden dolayı on yıl önce kapatılır ve sergilenen objeler Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası'na devredilir. Faaliyetlerini sürdüremeyen bir diğer eğitim müzesi; İzmir Cumhuriyet Eğitim Müzesi'dir. Müze binası yıkılma tehlikesi nedeniyle 2014 yılında boşaltılmıştır. Müze binasının restorasyonu sonrasında 2017'de yeniden faaliyete geçmesi planlanmaktadır.[24]

Günümüzde faaliyetlerini sürdürebilen eğitim müzeleri; Ankara Atatürk Eğitim Müzesi, İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi ve Ankara 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim

23 Fethiye Erbay, **Müze Yönetimini Kurumsallaştırma Çabası (1984-2009)**, İstanbul, Mimarlık Vakfı Enstitüsü, 2009, s. 50.

24 Cumhuriyet Eğitim Müzesi, (çevrimiçi), http://www.izmir.gov.tr/0054 erişim: 26.05.2016

Müzesi'dir. Türk eğitim kültür varlıklarını gelecek kuşaklara aktarılmasında, Türk eğitimi ile ilgili akademik çalışmalara kaynak teşkil etmesinde, çağdaş eğitim araç gereç ve modellerin eğitimcilere tanıtılmasında önemli görevleri olan eğitim müzelerinin sayılarının azalması, müzecilik açısından, bilimsel bir araştırma sorunu oluşturmaktadır. Bu aşamada araştırmanın problemi "Türkiye eğitim müzeleri, günümüzde neden işlevlerini sürdürememektedir?" sorusudur.

Amaç: Araştırmanın amacı, Türkiye'deki eğitim müzelerinin, sayılarının zaman içinde neden azaldığını anlamak, eğitim müzelerinin, çağdaş müzecilik anlayışı içinde, günümüzdeki durumlarını ve sorunlarını ortaya koymaya çalışmaktır. Ayrıca tespit edilebilecek sorunlarının aşılmasına yönelik çözümlerin araştırılması da amaçlanmaktadır. Bu amaç çerçevesinde temel araştırma sorusu; Türkiye eğitim müzelerinin kapanma nedeni çağdaş müzecilik anlayışına uygun biçimde yenilenememeleri midir?

Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara da yanıt aranacaktır:
1-Türkiye eğitim müzelerinin işlevleri nedir?
2-Türkiye eğitim müzeleri günümüzde hangi işlevlerini sürdürebilmektedirler?
3- Türkiye eğitim müzeleri günümüzde hangi işlevlerini sürdürememektedirler?
4- Çağdaş müzecilik anlayışında eğitim müzelerinin yeni işlevleri nedir?
5-Çağdaş müzecilik anlayışında bir eğitim müzesinin sürdürülebilirliği için neler yapılmalıdır?

Kapsam ve Sınırlılıklar: Araştırma evrenini Türkiye'deki tüm eğitim müzeleri oluşturmaktadır. Türkiye'de eğitim müzeleri, okul bünyelerindeki eğitim müzeleri ve il MEM'e bağlı müstakil binalardaki müzeleri olarak iki grupta toplanmaktadır. Araştırmada birinci gruptaki eğitim müzelerine yer verilmeyecektir. Bunun nedeni; Türkiye'deki eğitim müze sayısının büyük kısmını oluşturan, okul binaları içinde kurulmuş ve okul tarihine ağırlık verilmiş olan bu grup eğitim müzelerinin, müze tanımını tam karşılamıyor olmalarıdır. Okul bünyesindeki eğitim müzeleri, İstanbul Galatasaray Lisesi Müzesi örneğinde olduğu gibi müzeden çok sergi tanımına

karşılık gelmektedirler.[25,26]Tevfik Fikret zamanında (1909-1910) Galatasaray Lisesi'ne kazandırılan müzede, Tevfik Fikret'in kendi sanatçı kimliğinin yansıdığı Müze-Kütüphane düzenlemesi görülür. Müze Kütüphane salonunda dolapların içinde çoğunlukla Arap harfli Türkçe Edebiyat, Tarih, Coğrafya biraz da Fransızca'dan çevrilmiş romanlar, Fransız dilindeki ders kitapları ve basımı eski tarihli Fransız Edebiyatı ile ilgili eserler sergilenir. Tevfik Fikret'ten sonra da bu kütüphane muhafaza edilmiştir. Bu örnekte olduğu gibi daha çok okul kültürünü yansıtan objelerin sergilendiği tüm okul müzelerinin araştırılması zaman ve maliyet açısından araştırmacının gerçekleştiremeyeceği düzeydedir.

İkinci sınırlılık; araştırma konusu olan ve MEB müzeleri listesinde yer alan MEB Eğitim Müzesi'nin yangın sonucu yok olması, Ankara Eğit-Der Eğitim Müzesi'nin mali yetersizlikler sonucu kapanması, İzmir Cumhuriyet Eğitim Müzesi'nin bina tadilatı nedeniyle geçici olarak kapatılmış olması nedeniyle bu müzelerden veri alınamamasıdır. Bu durum araştırmayı üç müze ile sınırlandırmaktadır.

Araştırmanın önemi, eğitim müzelerine ilişkin araştırma sayısının oldukça az olması ve bu araştırmanın eğitim müzeleri ile ilgili bilgi eksikliğinin azalmasına katkı sağlayabilecek olmasıdır. Ayrıca çalışma, gerek Türk eğitim tarihinin önemli materyal ve evraklarını yararlanıcılara sunması, gerekse çağdaş eğitim planlamasında kaynak teşkil etmesi açısından, önemli bir yeri olan eğitim müzelerine gereken ilginin gösterilmesine de katkı sağlayabilecektir. Bu eğitim ve kültür kurumlarının beklenen ziyaretçi hareketliliğine kavuşturulması, bu tür araştırmaların sonuçları aracılığı ile olasıdır. Araştırma sonuçları, MEB'e ve ilgili il MEM'e "Eğitim Müzeleri Değerlendirme ve Öneri Raporları" olarak iletilecektir.

25 Galatasaray Lisesi Müzesi, (çevrimiçi) http://www.gsl.gsu.edu.tr/html_tr/004/009.html erişim: 20.05.2016.

26 TDK Sözlük (çevrimiçi), http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts erişim: 15.05.2016 *TDK sözlüğüne göre sergi: Bir ülke, yöre, kesim ve gerçek veya tüzel kişilerin kendine özgü ürünlerinin, tanıtım ve satışı amacıyla ulusal veya uluslararası düzeyde sürekli veya geçici olarak toplu biçimde gösterildiği yer.

3.1.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Veri, araştırma amacını gerçekleştirmek için ihtiyaç duyulan kanıtlardır. Araştırmada üç farklı nitel veri toplama yönetimi ve bu yöntemlere uygun araçlar kullanılmıştır. Bu veri toplama yöntemlerinden birincisi görüşme formlarıdır. Türkiye eğitim müzelerinin günümüzdeki durumlarına ve sorunlarına ilişkin müze yöneticilerinin ve müze uzmanlarının görüşlerini almak ve Türkiye eğitim müzelerinin durumlarını ortaya koymaya yönelik olgusal verileri elde etmek için nitel araştırma yöntemlerinden "yarı yapılandırılmış görüşme" yöntemi uygulanmıştır. Katılımcılarla yapılan yüz yüze görüşmeler ortalama olarak 60 dakika sürmüştür. İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi'ne ilişkin veriler müze müdürü Ümit Ateş ile yüz yüze yapılan görüşmenin ardından eksik kalan verilerin tamamlanması için müzede uzman olarak görevlendirilmiş olan öğretmen Şeref Yüzbaşı ile telefon ve e-mail yoluyla görüşülerek toplanmıştır. Ankara Atatürk Eğitim Müzesi verilerin büyük kısmı müze uzmanı olarak görevli öğretmen Hikmet Azer ile telefon, e-mail yoluyla ve yüz yüze görüşülerek toplanmıştır. Müzenin sorunları ile ilgili bilgiler müze müdürü Şehmuz Yılmaz ile yüz yüze görüşülerek alınmıştır. Ankara 75. Yıl Eğitim Müzesi verileri de müze müdürü ile telefon ile yapılan ön görüşme sonrasında müze uzmanı Zehra Okumuşoğlu ile yüz yüze görüşülerek toplanmıştır. Görüşmelerde aynı görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu, Müze Hakkında Genel Bilgiler, Müze Yönetimi ve Personeli, Müze Nesneleri ve Sergileme, Müze Binası, Müze Güvenliği, Sergi ve Diğer Etkinlikler, Ziyaretçiler, başlıkları altında 46 sorudan oluşmaktadır. Yüz yüze yapılan ilk görüşmelerde elde edilen veriler görüşme formuna el ile yazılmıştır. İlk görüşmede alınamayan veriler için ilgili kişilerden formu internet ortamında doldurmaları istenmiştir. Görüşme yöntemi ile tüm veriler yaklaşık olarak 3 ayda toplanmıştır.

Araştırmada kullanılan ikinci yöntem 'literatür taraması yöntemi' dir. Araştırmanın çerçevesini, amacını ve sınırlılıklarını belirlemek, bu konuda şimdiye kadar yapılan çalışmalara dair veriler toplamak amacıyla bu yöntem kullanılmıştır. Görüşme imkanı olmayan yurt dışı eğitim müzeleri ile ilgili bilgilere bu müzelerin internet sayfalarından ulaşılmıştır.

Araştırmada kullanılan üçüncü yöntem ise gözlem yöntemidir. Gözlem sırasında görüşme formunda Müze Nesneleri ve Sergileme, Müze Binası, Müze Güvenliği başlıklarında yer alan soruların cevaplarına ilişkin veriler toplanmaya çalışılmıştır. Yapılan gözlemler her müze için yaklaşık 2'şer saat sürmüştür. Ayrıca İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi'nde kayıt defterleri vb. dökümanlar incelenerek müze koleksiyonlarının kaynaklarına yönelik bilgilere ulaşılmıştır.

Araştırmada geçerlilik ve güvenirliliği sağlamak amacıyla birden fazla yöntem kullanılmış, veri toplamada çeşitleme yoluna gidilmiştir. Görüşmelerde kaydedilen bilgilerin sadece bilimsel amaçlı kullanılacağı ve gizliliği konusunda gerekli açıklamaların yapılması, karşılıklı güvenin sağlanmasında önemli bir etken olmuştur. Böylece görüşme sürecinde toplanan verilerin gerçek durumu yansıtması sağlanmıştır. Araştırmanın dış geçerliğini (aktarılabilirliğini) arttırmak için araştırma süreci ve bu süreçte yapılanlar ayrıntılı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, çalışma grubu, veri toplama aracı, veri toplama, verilerin çözümlenmesi süreci ayrıntılı biçimde ortaya konulmaya çalışılmıştır.

3.2. Konuya İlişkin Yapılan Akademik Çalışmaların Araştırılması

Türkiye'de müzecilik araştırmaları Avrupa ile karşılaştırıldığında, oldukça yeni bir alandır. Bununla paralel olarak eğitim müzeleri ile ilgili araştırmalar daha da yenidir ve sayısı yok denecek kadar azdır.

Eğitim müzeleri araştırmaları içinde Kadriye Tezcan'ın (1998), “Kabataş Erkek Lisesi'nin Türkiye'de Orta Öğretim Bağlamında Okul-Müze Olarak Değerlendirmesi” başlıklı yüksek lisans tezi ilk çalışmalardan biri sayılabilir. Tezcan'ın Yıldız Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yaptığı bu çalışmada, Kabataş Erkek Lisesi örneğinde, bir okulun tüm birimleri ile müze olarak değerlendirme uygulamalarını incelemiş ve okul-müze kurma çalışmalarına örnek oluşturacak şekilde tüm aşamaları kayıt altına almıştır. Kadriye Tezcan'ın çalışmasında amaç, Kabataş Erkek Lisesi'nde bir düzeni ve güvenliği olmadan sergilenen nesne ve belgeleri, “okul-müze” kavramı çerçevesinde düzenlemek ve

lisenin tarihi ve kültürünü tanıtarak, toplumsallaştırma, kültürleme ve okulun sosyal merkez olma işlevine katkı sağlamak, olarak tanımlanmıştır. Çalışmanın önemi diğer akademik çalışmalardan ayıran özelliği ile uygulanan bir çalışmaya yer vermiş olmasıdır. Çalışmada üç sayıltı mevcuttur. Bunlar; çalışma aracılığı ile Kabataş Erkek Lisesi'nin kurum kimliğini tanıtarak okul üyelerinin topluluk bilincini güçlendirebileceği, kurulacak okul-müze ile lisenin eğitim çevresinde sosyal merkez konumuna geleceği, lisenin toplumsal ve mekânsal niteliklerinin okul-müze projesine uygun olduğudur. Çalışmada Kabataş Erkek Lisesi okul-müze projesi kapsamında, okulun tarihçesi ve okul kurum kültürünü oluşturan nesneler araştırılmış ve elde edilen veriler doğrultusunda okul-müze modeli tasarlanarak, müzenin kapsamı, sergi ekibi, sergileme türü, etiketleme, aydınlatma, güvenlik konularında neler yapılması gerektiği belirlenmiştir. Yapılan çalışma, kurulabilecek okul-müze uygulamaları için olduğu gibi müstakil binalarda kurulacak eğitim müzeleri için de örnek niteliğindedir.

Nil Koçak'ın (2006), "M.E.B. 75.Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi ve Eğitim Potansiyeli" başlıklı yüksek lisans tezinde, adı geçen müze kuruluş aşamaları, sergilediği eserler ve eğitim etkinlikleri açısından incelenmiştir. Koçak'ın Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yaptığı çalışma kapsamında, 75.Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi etkinliklerine ilişkin verilerin toplanması için ziyaretçilere anket uygulanmıştır. Bir haftalık anket çalışmasında, müze ziyaretçilerinin müze beklentileri, ziyaretçilerin profil bilgilerine ulaşılmıştır. Yapılan çalışmada, MEB 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi'nin ziyaretçilerine doyurucu bilgiler sunduğu, ancak müzenin sürdürülebilirliğini sağlamak için, eğitim faaliyetlerinin arttırılması ve çeşitlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Nil Koçak'ın bu çalışması bir eğitim müzesinde yapılmış tek tez çalışması olması nedeniyle değerlidir. Ancak çalışmada problem, evren ve örneklem, yöntem konularında yeterli açıklamalar yapılmamış olması okuyucu açısından sorun teşkil edebilmektedir. Ayrıca Ankara 75. Yıl Eğitim Müzesi'nde yapılan anket çalışmasının bir hafta ile sınırlı tutulması ve bu sürede görüşülen 13 kişinin çalışma sonuçlarını oluşturmada yeterli görülmesi, bilimsel olarak bir sorun oluşturabilmektedir.

Geçmişten Geleceğe Türkiye'de Müzecilik III Sempozyumu'nda eğitim müzelerine ilişkin bildiriler bulunmaktadır. 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi Görevlisi olan Nurperi Ayengin'in (2010), "Milli Eğitim Bakanlığı 'Eğitim Müzelerine' Genel Bir Bakış", başlıklı bildirisinde, MEB'na bağlı müstakil binadaki eğitim müzeleri ve bu müzelerde sergilen eserler tanıtılmıştır. Türkiye Eğitim Müzeleri'nin gelişim tarihçesine yer vermesi ve o dönemde bilinen müstakil yapıdaki eğitim müzelerini sıralaması açısından önemli bir çalışmadır.

Aynı sempozyumda Prof. Dr. Yahya Akyüz (2010), "Türk Eğitim Tarihi Açısından Müzelerin İşlevlerine Bir Bakış" başlıklı bildirisinde eğitim müzelerinin kuruluş tarihine değinerek, eğitim müzelerinin işlevleri hakkında genel bilgilere yer vermiştir. Özellikle Cumhuriyet öncesi dönemde yapılan eğitim müzesi kurma çalışmalarının önemli şahsiyeti Satı Bey'in raporlarına değindiği bildirisinde, müzelerin işlevlerine ve öğrencilerin müzelerden nasıl yararlanabileceğine ilişkin bilgiler edinilebilmektedir. Akyüz bu bildirisinde müzelerin öğrencilerin eğitiminde önemli bir yeri olduğu ve müzelerin öğretmen gözetiminde ve planlı bir hazırlık yapılarak ziyaret edilmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

Yine Geçmişten Geleceğe Türkiye'de Müzecilik III Sempozyumu'nda Ankara Eğitim Müzesi görevlisi Hızır İnan (2010), "MEB Müzelerinin Mevzuatı, Talim Terbiye Kurulu'nun Yaklaşımı ve Tarihsel Süreç İçinde MEB Müzeleri" başlıklı bildirisinde, Talim ve Terbiye kurulunun aldığı olumlu kararlara ve eğitim müzelerinin öğrenciler açısından işlevlerine değinmiştir. MEB'nın aldığı kararlar çerçevesinde, 1-8. sınıfların Matematik, Türkçe Sosyal Bilgiler v.b. derslerinin müzelerde yapılmasına olumlu yaklaşan yazar, derslerin müzelerde işlenebilmesi için nasıl bir hazırlık yapılması gerektiğine ayrıntılı olarak değinmiştir. İnan bildirisinin sonunda eğitim müzelerinin işlevsel olarak 1940 yılları öncesindeki verimliliğine dönebilmesi için MEB'nın önemli çalışmalar yaptığına, bu çalışmalara okullarda sanat tarihi ve sanata yönelik derslerin arttırılarak katkı sağlanabileceği önerisine yer vermiştir. Geçmişten Geleceğe Türkiye'de Müzecilik III Sempozyumu'nda sunulan bu bildiriler, eğitim müzelerinin tarihsel gelişimi ile ilgili önemli bilgiler vermesi açısından değerlidir.

Türkiye'de özel müzelerin artması ve bu müzelerin çağdaş müzecilik uygulamaları ile ziyaretçi sayılarını arttırmaları, özellikle devlet müzeleri ile özel müzelerin karşılaştırılmasına yönelik konular araştırmacıların ilgisini çekmiştir.

Vedat Keleş'in, 2003'te Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi'nde yayınlanan "Modern Müzecilik ve Türk Müzeciliği", adlı makalesinde, çağdaş müzecilik kavramlarını araştırmış ve Türkiye'de Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı müzeleri çağdaş müzecilik kavramları çerçevesinde değerlendirmiştir. Keleş'in dikkat çektiği ilk konu, müze binalarının klasik dönemde tarihi binalardan dönüştürüldüğü ancak çağdaş müzecilikte, müze binalarının sergileyecekleri eserlere göre tasarlandıkları yönündedir. Bu açıdan Bakanlık müzelerine bakıldığında, yaptırılan tek tip müze planının uygulanması sonucunda, eserlerin ve bölgesel özelliklerin göz önüne alınmadığı vurgulanmaktadır. İkinci olarak dikkat çektiği nokta, müzede sergilenecek eserlerin seçimi, bakımı ve onarımı, saklama ve sergileme koşulları konularında araştırmalar yapıldığı ve bu araştırmaların yeni yöntemleri beraberinde getirdiğidir. Keleş'e göre çağdaş müzecilik uygulamalarının günümüzde en ilgi çeken ve etkili olan uygulamaları sanal müze, mobil müze, dokunulabilir müze ve vakıf müzedir. Yazar, sanal müze uygulamaları ile her müzenin dünyanın her yerinden ziyaretçi çekebildiğini belirtmektedir. Mobil müze uygulamaları ile müzeler sahip oldukları koleksiyonları geçici sergiler yoluyla dünyanın her yerine taşıyabilmektedir. Keleş'e göre çağdaş müzeciliğin önemli yaklaşımlarından bir diğeri de "dokunalabilir müze" yaklaşımıdır. Özellikle "Philadelphia Lütfen Dokun Müzesi"nin, koleksiyonlarının taklitleri ile yaptığı eğitim programlarının şehrin sosyal ve ekonomik hayatındaki olumlu etkilerine dikkat çekmiştir. Diğer yandan sayıları gittikçe artan Vakıf müzelerinin müzecilik yaklaşımlarına daha kurumsal olma çabası getirdiğini belirtmiştir. Keleş araştırmasında günümüz müzelerinin eğitim işlevlerinin ön plana çıktığını vurgulamaktadır. Keleş'in ifadesi ile "günümüz müzelerin temel amacı depolama ve sergilemeden çok ziyaretçilerini eğitmek olarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda çağdaş müzecilik anlayışından uzak müzeler, sahip oldukları koleksiyonları iyi sergileyemeyen bunun sonucu da toplumla bağlarını kaybetmiş müzelerdir. Bu anlamda çağdaş müzecilikte koleksiyonların daha etkili sergilenmesi için, geleneksel

metotlar yanında, teknolojik araçlardan da faydalanmak, kaçınılmaz olmuştur. Keleş makalesinin sonucunda müzelerin, yalnızca devlet tarafından değil toplum tarafından da sahiplenilerek, gelişmesi ve çağdaş fonksiyonlarına ulaşması için çaba göstermesi gerektiğini" belirtmiştir.

Çağdaş müzecilik araştırmalarında yapılmış bir diğer çalışma Bülent Tüzün'ün Çukurova Üniversitesi'nde 2010'da yapmış olduğu "Modern Müze İşletmeciliği" adlı yüksek lisans tezidir. Tüzün, bu çalışmasında, Prof. Dr. İlber Ortaylı'nın "müzelerimiz müze değil ki millet gidip görmek istesin'' beyanatından yola çıkarak, Türkiye'de müzelerin büyük çoğunluğunun devlet yönetiminde olduğunu bu durumun müzelerde değişimi yavaşlattığı sorunuyla devlet müzeleri ile vakıf müzelerindeki uygulamaları karşılaştırmıştır. "Çağdaş müzecilik anlayışının, ülkemiz müzeleri üzerinde, müzenin fonksiyonlarından olan; eser edinme, bunların teşhiri, depolanması, kayıt ve tanıtımı, müze-eğitimi ilişkisi üzerinden müze işletmeciliği açısından" inceleyen Tüzün'ün bu çalışması, müzecilik sistemlerinin çalışma şekillerini ve Türkiye'de uygulanabilirliğini araştırarak, bunları gelişmiş müzelerle karşılaştırması nedeniyle önemlidir. Tüzün araştırmanın yöntem kısmında çağdaş müzelerin faaliyetlerini üç grupta toplamıştır; Sergileme, fiziki durum ve müze eğitimi. Bu faaliyetler kapsamında elde ettiği bulguları, modern müze uygulamaları, müzenin pazarlanması, müze ziyaretçileri, piyasa koşulları, sektörel farklılıklar başlıklarında yorumlayarak öneriler sunmuştur.

Tüzün'ün sunduğu bulgular içinde çağdaş müzecilik faaliyetleri kapsamında müzelerin sahip olduğu koleksiyonlar ile ilgili akademik çalışmalar yapması ve bu konuda uzmanlaşması gerektiği bilgisine ulaşılmaktadır. Yazar'a göre günümüz müzelerinin klasik var olma amaçları olan kültür nesnelerini toplama, saklama, belgeleme ve sergilemenin yanında toplumu eğitme gibi önemli bir amacı oluşmuştur. Bu bağlamda yazar, müze eserlerin sunumunda ziyaretçilerin taleplerinin en önemli gösterge olduğunu belirtmiştir. Tüzün'e göre çağdaş müzecilik faaliyetleri içinde diğer önemli konu müze yönetimidir. Müzenin farklılaşan ihtiyaçlarına cevap verecek personel istihdam etmesinin önemine değinen yazar, yöneticinin şu özellikleri taşıması gerektiğini belirtmiştir;

> *Müzenin bilimsel ve idari yönetimi birbirlerini tamamlayan, buna karşın tamamen farklı iki uzmanlık alanıdır. İdari unsur tüm müze faaliyetlerinin hem fiziki hem de personel ihtiyaçlarını kesintiye uğramayacak şekilde çalışmalı bu konuda azami titizliği göstermelidir. Bu da konularında ihtisaslaşmış yöneticilerin müze bünyesinde istihdam edilmeleri ile mümkün olabilir. İdari açıdan bakıldığında yöneticilik eğitimi almış, hem sorumluluk alabilecek hem de yetkilerini kullanabilecek, yaratıcılığa açık yöneticilere ihtiyaç vardır. Burada önemli olan başka bir unsur da müze yöneticilerinin gelişmiş bir yaratıcılığa sahip olmaları gerekir.*

Türkiye müzelerinde sahip olunması gereken bir diğer unsur da finans yönetimidir. Tüzün'e göre devlet müzelerinin kâr elde etme amaçlı kurulmamış olmaları koleksiyonlarını zenginleştirmenin önündeki engeldir. Yazar, günümüz müzelerinin özel işletme mantığı ile idare edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu bakış açısıyla her ilde bir arkeoloji müzesi kurmak yerine bölgelerin özelliklerine göre uzmanlaşmış müzeler uluşturularak personel ve finans kaynaklarının verimli kullanılabileceğini belirtmektedir. Bu amaçla, "Ankara'da bulunan Anadolu Medeniyetleri Müzesi gibi bir müze Adana'da Doğu Akdeniz Medeniyetleri Müzesi, Urfa veya Diyarbakır'da Yukarı Mezopotamya Müzesi, Neolitik çağ eserlerin en fazla bulunduğu bölgemiz olan, Şanlıurfa'da Neolitik Yerleşimler Müzesi, Antalya'da Batı Akdeniz Medeniyetleri Müzesi gibi bölgesel müzeler açılarak, yerel ve bakımsız müzelerin kapatılıp merkezi müzeler açılmasını" önermiştir. Tüzün, bu çalışmaların yapılabilmesi için Türkiye devlet müzelerinde de Avrupa ve Amerika'daki örneklerinde olduğu gibi, şehrin ileri gelenlerinin de katıldığı bir mütevelli heyeti oluşturulması gerektiğini savunmaktadır.

Tüzün çalışmasında, gözlem yoluyla yurtiçi ve yurtdışı müzelerden elde ettiği verilerden, "Türk müzeciliğinin sorunlarının ortaya konması, problemlerin çözülmesi, olası aksaklıkların giderilmesi ve müzeciliğin gelişimi için gerekli alt ve üst yapının belirlenmesi ve sorunlara çözüm yollarının aranması amacıyla gelişmiş ülkelerdeki müzecilik sistem ve standartlarının Türkiye'de de uygulanması gerektiği" sonucuna varmıştır.

Tüzün'ün bu çalışması, devlet müzelerinin sürdürebilirlik sorunlarının çözümü aşamasında çağdaş müzeciliğin pazarlama kavramlarının ne derece önemli olduğunun anlaşılması açısından değerli bir çalışmadır. Çalışmada görülebilen tek sorun problem, evren ve örneklem, yöntem konularının yeterince açık olmamasıdır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı uzmanlarından Aysun Altunbaş ve Çiğdem Özdemir'in (2012), "Çağdaş Müzecilik Anlayışı ve Ülkemizde Müzeler", başlıklı makalesi "müzeciliğe anlam katan çağdaş yaklaşımlar ve Türkiye'de müzecilik uygulamaları konusunda, Modern müzecilik anlayışını, klasik müzecilikten ayıran hususlar nelerdir? Müzecilik anlayışında yaşanan bu değişimin sergileme ve depolama teknikleri üzerine etkisi neler olmuştur? Bu yaklaşım Türkiye'deki müzelerde ne ölçüde uygulanmaktadır? Modern müzecilik yaklaşımında müze-toplum diyaloğu daha sağlıklı nasıl kurulabilir?" Sorularına yanıt aranması amacıyla yapılmıştır.

Altunbaş ve Özdemir'in araştırmaları sonucu Türkiye'deki müzelerin sergileme açısından mevcut mevzuat ve uygulamalar kapsamında durumu aşağıdaki gibi tespit etmiştir.

> *Müzenin amacı, koruma ve belgeleme yanında, yapıt ile izleyiciyi buluştururken hedef kitlelerin bilgisini geliştirmek ve toplumun kültür seviyesini de yükseltmektir. Bu hedefin gerçekleştirilmesi için müzenin çağdaş anlayışa uygun olarak planlayacağı sergileme işlevi büyük önem kazanmaktadır. 2863 sayılı KTVKK'nin 3. maddesinde Kültür ve Tabiat Varlıklarının Değerlendirilmesi başlığı altında, sergileme konusu "...eserlerin teşhir tanzim ve bilimsel yöntemlerle korunması" olarak yer almakta, mevzuatta modern sergileme ve sunum tekniklerinin kullanımıyla ilgili bir ibare bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra, Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği'ne bakıldığında, müze ve ziyaretçi arasındaki iletişimin kurulmasını ön planda tutan çağdaş müzeciliğin gerektirdiği tanıtım, pazarlama halkla ilişkiler gibi kadroların müzelerde bulunmasını öngören düzenlemeler mevcut değildir*.

Altunbaş ve Özdemir'in değindiği bir diğer sorun, müze yönetiminin çağdaş müzecilik uygulamaları konusunda yetkin olması gereğidir. Bu konuda "mevzuat kapsamında Türkiye'de gerek 2863 sayılı Kanun'da, gerekse Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği'nde müzelerin iç işleyişinin bürokratik açıdan ele alınmadığı, günümüzde, müzelerin yönetim ve planlama stratejilerine yön veren müze işletmeciliği konusu gündemde olduğunu dile getiren yazarlar, müzelerin daha etkin ve verimli bir şekilde çalışması için mevzuatta yeni planlama ve stratejiler öngörülmesi gerektiğini" belirtmişlerdir.

Yazarların değindiği bir diğer konu, "Türkiye'de ağırlıklı olarak arkeolojik, etnografik eserlerin ve sikkelerin sergilendiği müzelerin olduğu ancak çağdaş müzecilik yaklaşımlarında önem kazanmış olan bilim-sanayi, oyuncak, kent müzeleri

alanında doldurulması gereken boşluklar" bulunduğudur. Yazarlar, devlet müzelerinin içinde bulunduğu statik yapılanmanın çağdaş müzecilik algısını olumsuz etkilediği ve müzede yer alacak eğitim atölyeleri başta olmak üzere tanıtıcı filmler, renkli kataloglar gibi etkinliklerle bu olumsuz müze algısının değişebileceğini belirtirler.

Çalışmada yazarlar, çağdaş müzeciliği klasik müzecilikten ayıran en önemli farkın, müzenin toplumla diyaloğunun gelişmiş olması olduğunu belirtirler. Bu bağlamda çağdaş müzede ziyaretçi kendini daha rahat hisseder ve gördüklerinden daha çok zevk alır. Müzede çağdaş tekniklerle sergilenen eserler, daha çok ziyaretçi çekerken, müze alanlarında yer alan eklentiler de müzeyi halkın buluştuğu, keyifle kahvelerini yudumlayıp sohbet ettikleri mekan haline getirir. Yazarlar bu durumun tarihe, kültüre sanata ilgili gelişmiş bir toplum olabilmenin yolu olduğu sonucuna varmışlardır.

Altunbaş ve Özdemir'in bu araştırmaları Türkiye'deki müzelerin sergileme açısından mevcut mevzuat ve uygulamalar kapsamında durumunun anlaşılması açısından değerli bir çalışmadır. Özellikle devlet müzelerinin çağdaş müzecilik açısından eksikliklerinin tespit edilirken, yerli ve yabancı müzelerdeki örneklere değinilmesi sorunların çözümü açısından kaynak teşkil edebilmektedir.

Çağdaş müzecilik ile ilgili bir diğer çalışma da Berna Okan'ın Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi'nde 2015'te yayınlanan, "Günümüzde Müzecilik Anlayışı" adlı makalesidir. Okan çalışmasında, "müzelerin klasik anlayıştaki, tarihi yapılarda koleksiyonlarını koruyup sergileyen kurumlardan giderek çağdaş müzecilik anlayışı ile yeniden yapılanmış bunun ötesinde saklayacakları eserlere göre tasarımı yapılmış yeni binalarda yer alan yaygın eğitim kurumları durumuna geldiklerini" belirtmiştir. Yazar çağdaş müze anlayışının her müzenin farklı bir kimlikte karşımıza çıktığı yeni bir yapılanmayı oluşturduğunu dile getirerek, "ülkelere ve kıtalara göre müzelerin yönetsel ve mekânsal tasarımlarında farklılıklar olduğunu belirtir. Örneğin; Avrupa da modernitenin etkisiyle dönüşen, birbirine benzeyen müzeler gittikçe artarken, Uzakdoğu, Japonya ve Arap ülkelerinde ise müzeler arası farklılıklar açıkça görülür. Bunun yanında Dünya müzecilik sisteminde bazı müzeler eşsiz koleksiyonu ile

ünlüyken, örneğin Guggenheim Bilboa Müzesi gibi müzeler mimari özellikleri ile öne çıkarlar. Diğer yandan Louvre, Versay, Hermitage, Dolmabahçe ve Topkapı gibi saraylarda kurulmuş müzeler ise yaşanmış hikâyeleri ile ilgi çekerler". Yazar, değişen dünya ekonomisinin müzelere olan yaklaşımı değiştirdiğini müzelerin yeni bir anlayışla ve ekonomiye katkı sağlama gibi yeni bir amaçla kurulduklarını söylemektedir. Ekonomik katkı sağlamak için de"planlama, örgütlenme, iletişim tekniklerinin yanı sıra işletme yönetimi ve pazarlama faaliyetleri günümüz müzeleri için gereklilik halini aldığı, müzelerin hem diğer müzelerle hem de kültür sektöründe yer alan pek çok başka kurumla rekabet halinde olduğu" belirtilmiştir. Bu durumda müzeler ayakta kalabilmek için yazara göre"bilet gelirleri dışında kitap ve hediyelik eşya satış mekânı, kafeterya ve restoran alanlarından da maddi kazanç sağlama yoluna gitmişlerdir".

Yazara göre çağdaş müze anlayışında müzelerin eğitime okullar ile ortak olmaları en önemli görevleri olmuştur. Bu konuda yazar yurtdışı müzelerinden örnek verir;

> *...Almanya'daki müzelerin hemen hepsinde özel dershaneler ve atölyeler bulunmaktadır. Bu atölyelerde anaokulu çocuklarına gerçeğe yakın arkeolojik objeler verilmekte onlardan kil ya da hamurla aynısını yapması istenmektedir. Böylece öğretmenin kontrolü altındaki anaokulu öğrencileri arkeoloji ve sanat tarihi ile çok küçük yaşta tanışmaktadırlar. Orta öğretimde tarih dersleri çoğunlukla müzelerde yapılmaktadır. Avrupa ve Amerikan müzelerinin bir başka eğitici yanı da geçmişteki yaşantılar Neolitik devirden başlayarak panolar ve maketler halinde gözler önüne serilmesidir.*
>
> *Amerika'da yer alan 'Museum Of Modern Art' da sanat çalışmaları için özel hazırlanmış sanat laboratuarları vardır. Sanat eserleri hakkında konuşup tartışma ve üretim yapma imkânı sunulmaktadır. Laboratuarlarda çocuklar oyun aracılığıyla kendi yaratıcılıklarını ve fikirleri geliştirmektedirler. Böylece bir sanat eseri oluşturmak deneyimini yaşayabilirler. Çocuklar için müze içinde ücretsiz sınıflar vardır ve çocuklar bu sınıflara katılarak sanat eserleri yaratabilirler. Bu laboratuarlarda ayrıca yine çocuklar için ücretsiz film gösterimleri ve sanatçılarla tanışma imkânı sunulmaktadır. Ayrıca müze engelli ziyaretçileri de düşünüp tekerlekli sandalye ile gelenler için, işitme engelliler için, görme engelliler için imkânlar sunmaktadır. İşitme engelliler için işaret dili ile sunum yapılmaktadır. Görme engelliler için Braille alfabesi ile eserler hakkında bilgi veren belgeler sunulmaktadır.*

Okan'a göre müzelerin eğitime katkısının eğitim atölyeleri ve etkinlikleri ile sınırlı olmadığıdır. Müzelerin ayrıca koleksiyonlarıyla ilgili bilgiyi sergiler ve yayınlar aracılığıyla araştırmacılarla ve izleyicilerle paylaşmaları gerektiğini belirtir. Yazar günümüz müzelerinin veri tabanı oluşturmak ve envanter yazılımları kullanmak

gereğini dile getirmiştir.

Yazar, müzelerin toplumu eğitme ve ziyaretçiler açısından gündemde kalabilmesinin bir diğer yolunun geçici sergiler olduğunu belirtmektedir. Geçici sergiler ayrıca depolarda sergilenmeyi bekleyen koleksiyonlar için gün ışığına çıkabilme olanağı verdiğini dile getirmektedir.

Çalışmada, çağdaş müzecilik anlayışı kapsamında müzeleri sosyal iletişim ağlarını kullanma ve kendi sitelerini oluşturma konusunda aktif olması gerektiği vurgulanmıştır. Hatta müzelerin uzaktaki ziyaretçileri için sanal müzelerini oluşturmaları yeni müzecilik anlayışı açısından neredeyse şart olduğunu dile getirmektedir. Yazar çalışmasında, "çağdaş müzelerin değişim kavramına yabancı olmadığı ve müzelerin değişen çevrelerine uyum sağlamaya çabaladıklarını bu amaçla yönetim ve finansman bağlamında çalışma pratiklerini yeniden düzenleme sürecinde yeni yaklaşımlara açık oldukları izlenimi edindiğini" belirtmektedir.

Okan'ın bu çalışması değişen müzecilik yaklaşımlarının anlaşılması açısından değerli bir çalışmadır. Özellikle yurtdışı müze uygulama örneklerine değinmesi okuyucuya Türkiye'deki müzelerde neyin eksik olduğunun anlaşılması açısından aydınlatıcıdır.

3.3. Türkiye'de Eğitim Müzeleri Araştırması ve Bulguları

Çalışmanın giriş bölümünde belirtildiği gibi araştırmanın amacı, Cumhuriyetin ilk yıllarında, eğitimi çağdaşlaştırma çalışmalarının önemli bir göstergesi olan eğitim müzelerinin, kuruluş amacı olan; Türk eğitim sistemini ve eğitim teknolojisini, tarihi gelişimi içinde araştırma; araç, gereç, doküman ve başka eserleri toplama, arşivleme, gelecek nesillere tanıtma ve benimsetme faaliyetlerini sürdürüp sürdüremediğini tespit etmektir. Bu amaçla yapılan görüşme anketindeki soruların yanıtları bu bölümde yer alacaktır. Görüşme anketi yedi bölümden oluşmaktadır. Bu araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular anketin bölümleriyle sunulacaktır.

MÜZE HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Bu bölümde, müzeler ile ilgili genel bilgiler istenmiş ve cevaplara tezin ikinci bölümü olan Türkiye eğitim müzelerinde yer verilmiştir. Burada yer alan müze tüzüğü olup olmadığı sorusuna, her üç müzenin de tüzükleri olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca her üç müzenin de kuruma özel web sitesi ve e-mail adresi bulunmamaktadır. Her üç müze de ICOM üyesi değildir.

MÜZE YÖNETİMİ VE PERSONELİ

Bu bölümde müzelerde çalışan yönetici ve personel sayısı, eğitim düzeyi ve çalışma süreleri hakkında bilgiler istenmiştir.

İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi Müdürü Ümit Ateş'tir. Müze müdürlüğü yanında bir lisenin müdürlüğü görevini de yürütmektedir. Tarih bölümü mezunudur. Yüksek lisans derecesine sahiptir. Orta düzeyde Fransızca bilmektedir. Yönetimde ayrıca tanıtım, güvenlik, koruma ve idari işlerden sorumlu 1 memur ve müze uzmanı olarak görev yapan koordinatör öğretmen Şeref Yüzbaşıoğlu bulunmaktadır.

Tablo 1: İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi Personel Durumu

Görevi	Sayısı	Statüsü (kadrolu, görevlendirme sözleşmeli gönüllü)	Eğitim Durumu	Eğitim Alanı	Müzecilik ile ilgili aldığı hizmetiçi eğitimleri	Yabancı dil bilgisi (Dil ve derecesi)
Müdür	1	Görevlendirme	Yüksek Lisans	Tarih	-	Fransızca
Eğitim Koordinatörü	1	Görevlendirme (Kadrosu başka bir devlet okulundadır)	Lisans	İlahiyat	-	Arapça
Memur	1	Kadrolu			-	

Ankara 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi Müdürü Saadettin Topçu'dur. Sosyal

Bilgiler alanı mezunudur. Müze personeli, ofis işlerinden sorumlu 2 memur, 1 müze uzmanı ve temizlik işlerinden sorumlu 2 hizmetliden oluşmaktadır.

Tablo 2: Ankara 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi Personel Durumu

Görevi	Sayısı	Statüsü	Eğitim Durumu	Eğitim Alanı	Müzecilik hizmetiçi eğitimleri	Yabancı dil bilgisi
Müdür	1	Görevlendirme	Lisans	Sos. Bil.	-	---
Şef	2	Kadrolu	Lisans	San. Tar	-	----
Hizmetli	2	Kadrolu	Lise	--	-	---

Ankara Atatürk Eğitim Müzesi Müdürü Şehmuz Yılmaz'dır. 4 yıldır bu görevini sürdürmektedir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi Bölümü mezunudur. Giriş düzeyinde İngilizce ve iyi düzeyde Arapça bilmektedir. Yönetimde ayrıca tanıtım ve idari işlerden sorumlu eğitim ve müze uzmanı Hikmet Azer görev yapmaktadır. Azer, Tarih bölümü mezunudur. Bilgi ve Belge Yönetimi alanında yüksek lisans eğitimi almaktadır. Orta derece İngilizce, iyi düzeyde Osmanlıca ve Arapça bilmektedir. Müze personeli, önlisans ilahiyat mezunu, giriş düzeyinde İngilizce ve Arapça bilen idari işlerden sorumlu bir şef ile temizlik ve güvenlikten sorumlu bir hizmetliden oluşmaktadır.

Tablo 3: Ankara Atatürk Eğitim Müzesi Personel Durumu

Görevi	Sayısı	Statüsü	Eğitim Durumu	Eğitim Alanı	Müzecilik hizmetiçi eğitimleri	Yabancı dil bilgisi
Müdür	1	Görevlendirme	Lisans	İlahiyat	-	İngilizce (Giriş) Arapça (iyi)
Eğitim Uzmanı	1	Görevlendirme (Kadrosu başka bir devlet okuldadır)	Yükses Lisans	Tarih-Bilgi Belge Yönetimi	-	İnglizce (orta) Osmanlıca (iyi Arapça (iyi)
Şef	1	Kadrolu	Önlisans	İlahiyat	-	İngilizce (Giriş) Arapça (Giriş)
Hizmetli	1	Kadrolu	İlkokul	-	-	-

Eğitim müzeleri personel atama kriterleri 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu ve MEB Geçici Atama Yönetmelikleri ile belirlenmektedir.

Müzelerin faaliyet raporları olup olmadığı sorulduğunda, dönemsel olarak rapor hazırlanmadığı bilgisi üç müzeden de alınmıştır. Ancak 75. Yıl Eğitim Müzesi'nde, eğitim yılı başında, okullar ile görüşülerek, ziyaret gün ve ziyaretçi sayıları hakkında planlama yapıldığı belirtilmiştir.

MÜZE NESNELERİ VE SERGİLEME

Bu bölümde araştırma konusu olan eğitim müzelerindeki koleksiyonların nitelik ve nicelikleri, sergileme yöntemleri ile ilgili görüşme ve gözlem yoluyla elde edilen veriler yer almaktadır.

Müzelerin koleksiyonlarını nasıl oluşturdukları sorulduğunda her üç müzede de, bulundukları İstanbul ve Ankara illeri sınırları içindeki okul ve MEB'e bağlı diğer kurumların demirbaş kayıtlarında yer alan nesneler içinde, müzelik değeri olan araç

gereç ve dökümanları topladıklarını belirtmişlerdir. Seçilen nesneler her üç müzede de kaynağı (geldiği okul ya da kurum), geliş tarihi, ölçü bilgileri ve fotoğrafları ile müze envanter defterlerine kaydedildiği müze uzmanlarınca belirtilmiştir. 2015 yılı sayımlarına göre müze koleksiyonlarını oluşturan nesne sayısı;

Tablo 4: Eğitim Müzeleri Koleksiyon Sayıları

Müze Adı	**Nesne Sayısı**
İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi	460
Ankara 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi	557
Ankara Atatürk Eğitim Müzesi	5400

Her üç müzede de sergilenen nesnelerin malzemesinin kağıt, ahşap, cam, metal ve kumaş olduğu görülmüştür.

Görüşmelerde "müze koleksiyonunun nasıl geliştirildiği" sorulduğunda, her üç müzede de "müze salonlarında eldeki nesneler yanında daha fazla nesne sergilenemeyeceği için koleksiyonu geliştirme faaliyetleri yapılmadığı" belirtilmiştir.

Her üç eğitim müzesinde nesnelerin, vitrin içi düzenleme, modeller kullanma ve bilgi panoları oluşturma yöntemleri ile sergilendiği gözlenmiştir. Her üç müzede de nesnelerin ve modellerin yerleşimi, farklı yaş grubundaki ziyaretçilerin görmesine olanak verecek yüksekliktedir. Her üç müzede de tanıtım etiketleri sadece Türkçe dilindedir.

Müzelerdeki özgün eserler ve sergileme yöntemlerine bakıldığında şu bilgiler alınmıştır: İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi'nde; fen bilgisi derslerinde kullanılan pusula, teleskop v.b. gibi materyaller, kız meslek liselerinde kullanılan kasnak, iplik kartelaları ve ders kitapları, okul yönetimlerince kullanılan daktilo, baskı makinaları, defterler, eski diplomalar, farklı alanlara ait ders kitapları, müzik derslerinde kullanılan piyano, keman gibi aletler ve örnek bir sınıf düzeni sayılabilir. Girişin sol tarafında cam bölme ile ayrılmış ofis yer almaktadır. Nesneler, giriş kapısının yer aldığı duvar dışındaki, üç duvara ve salonun farklı alanlarına yerleştirilen vitrinlerde sergilenmektedir.

Şekil 16: İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi Sergi Düzeni



Kaynak: Üçüncü bölümdeki tüm şekiller için Gülseren Çetin Özben tarafından görsellenmiştir.

Şekil 17: İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi Mesleki Eğitim Koleksiyonu



Girişin sol tarafında ofisten sonra yerleştirilen mesleki eğitim koleksiyonu bölümünde, kullanılan araç gerecin ve bu okullarda üretilmiş kıyafetlerin tanıtımı için modellere yer verilmiştir. Nesneler ile ilgili bilgiler, vitrin içi etiketlerinde ve

müze içindeki bilgi panolarında yer almaktadır. Girişin hemen karşısında ve salonun ortasında kalan alanda eski bir sınıf düzeni sergilenmektedir.

Şekil 18: İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi Tanıtım Panosu



Şekil 19:İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi Tavanda Kullanılan Sergi Objesi



Gerek mekanın mimari yapısı gerekse tavana yerleştirilen yaklaşık 1 metre boyundaki kalem objesi ile sergileme oldukça çarpıcı görünmektedir. Tek kat, bir

giriş salonu, iki ana salon ve bu salonları bağlayan bir koridordan oluşan 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi'nde nesnelerin sergilenmesinde sadece vitrin içi yöntem kullanıldığı gözlenmiştir. Müzesinin özgün nesneleri arasında; Atatürk'ün Ankara Atatürk Lisesi'ne hediye ettiği sancak, harf devrimi konulu tablo, Hasanoğlan Köy Enstitüsü müzik derslerinde kullanılan bir piyano, slayt makinesi, laboratuvar çalışmalarında kullanılan aletler, siyah-beyaz okul ve tören fotoğrafları, daktilo ve telefon gibi ofis malzemeleri, kameralar, örnek bir sınıf düzeni sayılabilir. Müzenin önemli bir koleksiyonu olan Türk ressamlarına ait tablolar giriş salonundaki duvarlarda sergilenmektedir. Giriş salonundaki aydınlatma tabloların ilgi çekmesi açısından yetersizdir. Ayrıca tablolar ile ilgili bilgi panoları ya da etiketler görülmemiştir. Müze girişinin solundaki salonda eğitim materyalleri sergilenmektedir. Vitrin içindeki bu nesneler aynı konu çerçevesinde birbiri ile ilişkilendirilecek biçimdeyerleştirilmiştir. Bu bölümdeki bilgilendirme etiketleri diğer iki müzeye göre daha kapsamlıdır. Aydınlatma ve nesnelerin yerleşim düzeni ilgi çekicidir.

Şekil 20: Ankara 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi Eren Eyüboğlu Koleksiyonu



Şekil 21: Ankara 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi Sergi Düzeni



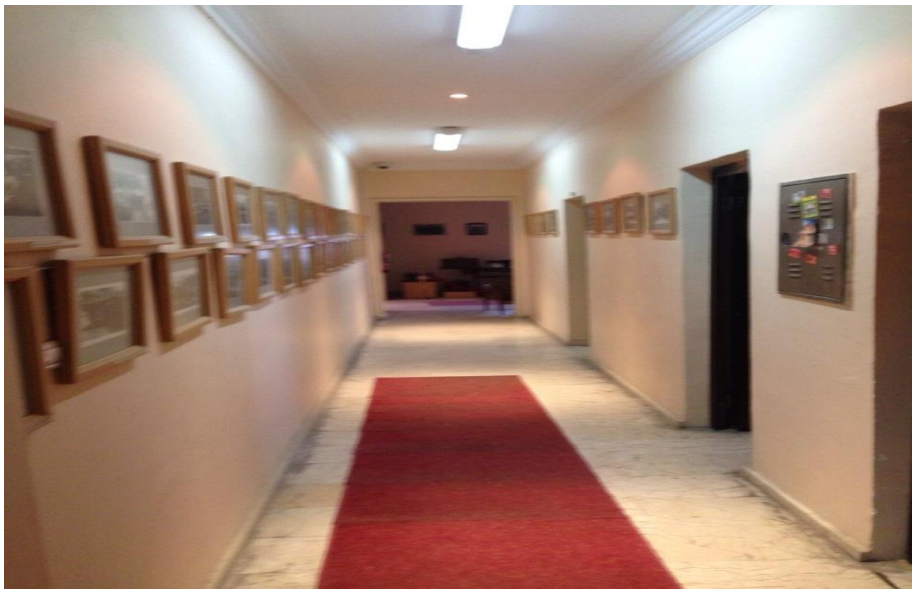
Girişin karşısında kalan salonda temsili bir eski sınıf düzeni sergilenmektedir. İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi'ndeki sınıf sergilemesinden farklı olarak burada sıralara oturmak ve mobilyalara dokunmak mümkün değildir.

Şekil 22: Ankara 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi Örnek Sınıf Düzeni



Salonları bağlayan dar koridor Cumhuriyet'in ilk dönemlerine ilişkin, siyah beyaz, eğitim etkinlikleri, tören v.b. konulu fotoğrafların sergilenmesi için kullanılmıştır. Girişin tam karşısında müzenin en önemli nesnesi olduğu belirtilen, Atatürk'ün müzenin yanında bulunan Atatürk Lisesi'ne hediye ettiği, sancak sergilenmektedir.

Şekil 23: Ankara 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi Fotoğraf Koleksiyonu



Şekil 24: Ankara 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi Atatürk'ün Hediyesi Sancak



İki kattan oluşan Atatürk Eğitim Müzesi'nde sergilemenin, üst kattaki sergi salonlarının 2016 yılı başında geçici olarak bakanlık personeline tahsis edilmesi sonucu, sadece giriş katında yapıldığı, müze müdürü tarafından açıklanmıştır. Müzenin özgün nesneleri arasında; Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyetin ilk dönemlerine ait ders kitapları, öğretim programları, diploma ve resmi defterlerden oluşan diplomalar bölümü, başöğretmen Atatürk ve makam odası salonu, Almanya'dan gelen bir kadın iskeleti, çeşitli hayvan modelleri, Cumhuriyet dönemi öncesinden başlayarak tüm Milli Eğitim Bakanları'nın fotoğraf koleksiyonu sayılabilir.

Bu müzede de 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi'nde olduğu gibi sadece vitrin içi sergileme yöntemi kullanılmıştır. Giriş kapısının hemen solunda danışma masası yer almaktadır. Dikdörtgen şeklinde ve yaklaşık 30 m² ölçüsündeki ana salonun başında eski okul üniformaları, Cumhuriyet'in ilk dönemlerine ait alfabe kitaplarının sergilendiği vitrinler ve fiziki bir Türkiye haritası yer alır. Salonun devamında fen bilgisi ve matematik derslerinde kullanılan eğitim materyallerinin sergilendiği vitrinler yan yana dizilmiştir. Bu bölüm üst kattan indirilen vitrinlerle birlikte hareket olanağını kısıtlayacak derecede dolmuştur. Bu durum nesnelerin uygun bir hikaye çerçevesinde ve uygun ışıklandırma ile sergilenmesini zorlaştırmıştır.

Şekil 25: Ankara Atatürk Eğitim Müzesi Okul Formaları Koleksiyonu



Ana salonun solunda sırasıyla Cumhuriyet öncesi ve sonrası dönemlere ait diplomaların sergilendiği oda, depo ve tuvalet yer alır. Sağ tarafta Atatürk'e ait kitapların ve okul müdürü makam odası eşyalarının sergilendiği odalar yer almaktadır.

Şekil 26: Ankara Atatürk Eğitim Müzesi Diploma ve Kayıt Defterleri Odası



Şekil 27: Ankara Atatürk Eğitim Müzesi Örnek Müdür Odası



Müzenin üst katında sadece Milli Eğitim Bakanlarına ait fotoğraf koleksiyonu yer alır.

Şekil 28: Ankara Atatürk Eğitim Müzesi MEB Bakanları Fotoğraf Albümü



Her üç müzede de nesne bilgilendirme etiketlerinin Türkçe olduğu gözlenmiştir. Üç müzede yapılan ziyaretler sonucunda; İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi'nin sergi alanının tek bir ana mekandan oluşması ve vitrinler arasında geniş boşlukların bulunması nedeniyle bu müzede bireysel öğrenme olanağı sağlayacak düzenlemelerin yapılmasını mümkün olduğu gözlenmiştir. Buradaki sergileme düzeni ziyaretçiye ilgi alanına uygun olarak gezisini yönlendirme olanağı da sağlamaktadır. Ankara Atatürk Eğitim Müzesi'nde sergileme alanının iki kat iken üst katın bakanlığın farklı birimlerine tahsis edilmesi nedeniyle tek kata alınması, bireysel öğrenme alanları oluşturmayı imkansız hale getirmiştir. Ankara 75. Yıl Eğitim Müzesi'nde ise müze uzmanın belirttiği üzere, ziyaretçilerin okullardan gelen kalabalık öğrenci grupları olması nedeniyle, bu müzede de bireysel öğrenme alanları oluşturmanın mümkün olmadığı görülmektedir.

MÜZE BİNASI

Araştırma konusu olan üç eğitim müzesinin binalarının, farklı amaçla yapılmış binalardan dönüştürüldüğü görülmüştür. Görüşülen müze müdür ve uzmanlarının da belirttiği gibi, bu durum binalarda, çağdaş müzecilik gereklerine uygun alanlar oluşturulmasını, zorlaştırmaktadır. İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi, Sultanahmet Endüstri Meslek Lisesi'nin bahçesinde yer alan, 1454'te yeniçeri askerleri için kılıç üretimi amacıyla yapılmış Tarihi Kılıçhane Binası'nda kurulmuştur. Eğitim Müzesi kurulma aşamasında, orijinal binaya mümkün olduğunca sadık kalınarak, restore edilmiştir. Müze 400 m², sürekli sergi alanı olarak kullanılan, tek bir salona sahiptir. Müzede kafe, vestiyer, dükkan, kütüphane, tuvalet, etkinlik salonu gibi servis mekanları mevcut değildir. Ayrıca, depo, otopark, onarım atölyeleri gibi yardımcı mekanlar da bulunmamakta sergi alanı içinde bir adet idari ofis bulunmaktadır.

Ankara 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi binası, 1940'larda Ankara Atatürk Lisesi'nin lojmanı olarak yapılmıştır. Eğitim Müzesi olarak değerlendirilmesi sonucu iki lojman dairesi birleştirilerek bugünkü halini almıştır. Tek katlı müstakil bir binada, 180 m² kapalı alanı, 100 m² ön giriş bahçesi, 200 m² arka bahçesi olmak üzere toplam 480 m² alanda hizmet vermektedir. Geçici sergi alanı, kafe, vestiyer, dükkan, kütüphane, etkinlik salonu gibi servis mekanları mevcut değildir. Servis alanı olarak tuvalet vardır. İdari ofisler dışında depo, otopark, onarım atölyeleri gibi yardımcı mekanlar da bulunmamaktadır. Müzeye ait ön bahçe ve müze girişinin önündeki revaklı alan ziyaretçilerin dinlenmesi için uygun mekanlardır.

Ankara Atatürk Eğitim Müzesi binası, 1967'de, yüksek öğretmen okulu kütüphanesi olarak yapılmıştır. 1981'de eğitim müzesi olarak hizmete açılmıştır. Müze 200 m² sürekli sergi alanına sahiptir. Geçici sergileme alanı ayrılmamıştır. Müzede tuvalet mevcut olmakla birlikte kafe, vestiyer, dükkan, kütüphane, etkinlik salonu gibi servis mekanları mevcut değildir. Depo, otopark ve 2 adet ofis bulunmakta, ancak onarım atölyeleri gibi yardımcı mekanlar bulunmamaktadır. Müze girişinin önünde MEB kampüsü bahçesi mevcuttur. Bu durum ziyaretçilerin ziyaret öncesi ve sonrası dinlenmesini mümkün kılmaktadır. Sergi alanındaki vitrinler arasında dinlenmek ve

odaklanmak için uygun boşluklar mevcut değildir. Müze müdürü binanın durumu ile ilgili olarak "MEB binasının yeniden yapılacağı ve giriş katının eğitim müzesi için ayrılacağını" belirtmiş ve "bu nedenle evinin yıkılmasını bekleyen kiracı gibiyiz. Şimdilik koleksiyonlarımızı sergilemekten çok korunaklı bir şekilde depolamaya odaklanmış durumdayız" demiştir.

Diğer yandan üç müze çevresinde de, müzeye yönlendirici levhalar yeterli değildir. Özellikle İstanbul'daki eğitim müzesine ulaşmak için Sultanahmet Endüstri Meslek Lisesi bahçesinden geçmek gerektiği göz önüne alındığında, bu müzeye ulaşmak ilk kez gelen ziyaretçi için oldukça zordur. Ancak bu sorun kısmen, lisenin giriş görevlilerinin desteği ve gelen ziyaretçiye müze binasına kadar nöbetçi öğrencinin eşlik etmesi ile azalmaktadır.

MÜZE GÜVENLİĞİ

Müze güvenliği, sergileme alanı ve nesnelerin güvenliği ve ziyaretçi ve çalışan güvenliği olarak iki grupta incelenmiştir. Sergi alanı ve nesne güvenliği için bina risk analizi yapılıp yapılmadığı sorulduğunda İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi'nde yapıldığı, diğer iki müzede de risk analizi yapılmadığı ancak üç müzenin de afet risk yönetimi ve eylem planı olduğu bilgisi alınmıştır. Nesnelerin risk analizinin yapılıp yapılmadığı sorulduğunda, her üç müzede de yapılmadığı söylenmiştir.

"Sergilenen nesnelerin hırsızlığa karşı ne şekilde korunduğu" sorulduğunda, İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi'nde "nesne sayımlarının belirli aralıklarla yapıldığı ve ziyaretçilere müze içinde personel tarafından refakat edildiği", Ankara 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi'nde "KBS sistemine kaydedilerek her yıl sayım yapıldığı", Ankara Atatürk Eğitim Müzesi'nde "ziyaretçilerin randevu ile ve sınırlı sayıda müzeye alındığı ve personel tarafından ziyaretçilere mutlaka refakat edildiği" belirtilmiştir. Ayrıca İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi koleksiyonu sigortalıdır, ancak Ankara'daki eğitim müzelerinin koleksiyonları sigortalanmamıştır. Her üç müzede de hırsız ve yangın alarmları mevcuttur.

Her üç müzede de koleksiyonların büyük kısmının kitap ve evrak gibi toz ve nemden etkilenebilecek nesnelerden oluştuğu, yapılan gözlemler ve görüşmelerden elde edilen veriler sonucunda, tespit edilmiştir. İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi'nde, kağıt malzeme koleksiyonlarının korunması için, kağıt malzemeye sahip nesneler aynı vitrine konularak nem dengesi sağlanmaya çalışılmıştır. Bu müzede, binanın kesme taştan yapılmış olması doğal bir nem dengesi sağlamakla birlikte müzenin denize yakınlığından dolayı yoğun neme maruz kalabilecek olması olumsuz bir etkendir. Müzenin sadece 3 pencereye sahip olması doğal aydınlatmanın vereceği tahribatı en aza indirmesi açısından olumludur. 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi'nde de müze uzmanı tarafından belirtildiği gibi aynı konu çerçevesinde ve aynı malzemeye sahip nesneler vitrin içine birlikte konulmuş, nem dengesi için nem alıcı malzemeler vitrine serpiştirilmiştir. Bu malzemelerin yeterli olup olmadığının kontrolleri zaman zaman müze görevlilerince yapılmaktadır. Diğer yandan müzede Eren Eyüpoğlu gibi dönem ressamlarına ait tablolar duvarlarda asılı olarak vitrin dışında sergilenmektedir. Duvarlarda sergilenen bu tablolar ısı, ışık ve nemden doğrudan etkilenmektedirler ve bu durum renklerinde bozulmalara neden olabilmektedir. Tabloların korunması amacıyla ziyaretçiler tarafından fotoğraflarının çekilmesi yasaklanmıştır. Ankara Atatürk Eğitim Müzesi'nin en önemli koleksiyonunu oluşturan diploma ve kitaplar vitrin içinde sergilenmektedirler. Müze uzmanının belirttiğine göre kolay tahrip olabilecek kağıt ve kumaş koleksiyonlarının nem ve ısı açısından ne derece zarar gördükleri bilinmemekte ancak, sergi alanına pencerelerden doğrudan ışık girmemesi için perdeler sürekli kapalı tutulmaktadır.

Ziyaretçi ve çalışanların güvenliği ile ilgili olarak acil çıkış olup olmadığı sorulduğunda her üç müzede de tek giriş çıkış olduğu belirtilmiştir. Engelli ziyaretçiler için gerekli düzenlemelerin yapılıp yapılmadığı sorulduğunda her üç müzede de yapılmadığı bilgisi alınmıştır. Acil durumlar için eylem planı olup olmadığı sorulduğunda her üç müzede de olduğu bilgisi alınmıştır. Ayrıca her üç müzede de yangın söndürme tüpleri mevcuttur ve kullanılabilir durumdadır.

SERGİ VE ETKİNLİKLER

Yapılan görüşmeler sonucu her üç müzede de son üç yıl içinde herhangi bir süreli sergi ve etkinlik düzenlenmediği bilgisine ulaşılmıştır. Müze uzmanları ve müdürlerine "neden süreli sergi yapılmadığı" sorulduğunda müze alanının yetersiz olduğu ve gerekli mali kaynağın sağlanamadığı belirtilmiştir. Müzelerin bilgi üretimine katkısı, üniversite ve akademisyenlerin çalışmalarına gerekli desteğin verilmesi ile gerçekleşmektedir. Bu kapsamda Ankara Üniversitesi Müzecilik Bölümü lisans, yüksek lisans ve doktora eğitim çalışmaları, müze uzmanları ve ilgili akademisyenler ile birlikte planlanmaktadır. Bu çalışmalar sonucunda müzenin 2 yayını oluşturulmuştur.[27] Diğer iki eğitim müzesi de başvuran akademisyenlerle işbirliği yapmaktadırlar. Eğitim müzeleri tarafından oluşturulmuş eğitim programları ve projeleri mevcut değildir. Müze içinde yaş grupları, uzman ve yabancı ziyaretçi gruplarına yönelik ne tür etkinlikler düzenlendiği sorulduğunda her gruba sözlü tanıtım dışında bir etkinlik düzenlenmediği bilgisi alınmıştır.

ZİYARETÇİLER

Yapılan görüşmeler sonucunda İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi'ni son bir yılda 15.000 kişi[28], Ankara 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi'ni yaklaşık 8000 kişi[29], Ankara Atatürk Eğitim Müzesi'ni son bir yılda 1500[30] kişi ziyaret ettiği bilgisi alınmıştır. Her üç müzede de ziyaretçileri tanıma anketleri düzenlenmediği tespit edilmiştir. Ancak Ankara Atatürk Eğitim Müzesi'nde "Ziyaretçi Dilek ve Görüş Defteri" mevcuttur ve buradaki öneriler dikkate alınmaktadır. Müzelerdeki ziyaretçi sayıları, okulların resmi yazı ile müze yönetiminden randevu almaları neticesinde belirlenebilmektedir.

27 Bu yayınlardan biri Ahmet Palazoğlu, **Atatürk ve Eğitim,** MEB Eğitim Araçları Dairesi Yayınları.

28 Şeref Yüzbaşıoğlu, Yarı Yapılandırılmış Görüşme, İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi, 25.12.2015.

29 Zehra Okumuşoğlu, Yarı Yapılandırılmış Görüşme, Ankara 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi, 07.06.2016.

30 Hikmet Azer, Yarı Yapılandırılmış Görüşme, Ankara Atatürk Cumhuriyet Eğitim Müzesi, 07.06.2016.

Üç müzede de ziyaretçilerin yaş, milliyet ve cinsiyet bilgilerinin kaydedilmesine yönelik bir çalışma yoktur. Müze faaliyetlerinin tanıtımı açısından, müze içi sözlü tanıtımlar, posterler, nesne etiketleri sayılabilir. Ayrıca müze dışındaki tanıtım faaliyetlerine İstanbul İl MEM internet sayfasındaki tanıtım yazıları örnek verilebilir.

Yapılan gözlemler sonucu her üç müzede tanıtım broşürü bulunmadığı tespit edilmiştir. Ancak üç müzede de ilgili personel danışmanlık hizmeti vererek ziyaretçileri karşılamaktadır. Özellikle randevu ile yapılan ziyaretlerde müze uzmanları ziyaretçilere nesneler ve koleksiyonlar ile ilgili rehberlik etmektedirler. Her üç müzede de müze girişlerinin, ziyaretçiye müze koleksiyonu ve müze dolaşımı ile ilgili bilgilendirici ve yönlendirici bilgi vermediği görülmüştür. Her üç müzenin kapalı alan girişinde ziyaretçilerin dinlenebileceği oturma alanları ve özellikle yağmurlu havalarda ziyaretçilerin ortam nemini arttıracak şemsiye, mont vb. eşyalarını bırakabileceği bir alan mevcut değildir. Ancak Ankara Atatürk Eğitim Müzesi ve Ankara 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi'nin bahçelerinin olması ziyaretçilerin ziyaret öncesi ve sonrası dinlenmesine olanak verebilmektedir.

3.4. Araştırma ile İlgili Değerlendirmeler

Türkiye eğitim müzelerinin durumlarının tespit edilmesine ve sorunlarının anlaşılmasına yönelik yapılan bu araştırma bulgularının değerlendirilmesi aşamasında, amaç başlığında belirtilen sorular ile araştırma sonuçları karşılaştırılacaktır.

Amaç bölümünde yer alan ilk üçü soru; Türkiye eğitim müzelerinin işlevlerinin neler olduğu, bu işlevlerden hangilerinin sürdürüldüğü, hangilerinin sürdürülemediğine yöneliktir. Bunu değerlendirebilmek amacıyla MEB Eğitim Müzeleri Yönetmeliği'nde belirtilen müze işlevleri, araştırma bulguları ile karşılaştırıldığında, burada belirtilen on işlevden ancak ikisinin sürdürülebildiği görülmektedir.

Bu işlevlere sırayla baktığımızda ilk işlev, "Türk eğitim sistemi ve eğitim teknolojisi bakımından müzelik eser niteliğindeki araç, gereç, doküman ve başka eserlerin kronolojik bir sistem içinde bilimsel olarak teşhir edildiği bölümler oluşturmak;

taşınmaz eserleri korumak ve değerlendirmek" olarak tanımlanmaktır. Yapılan araştırmalar kapsamında, halen varlığını sürdüren üç eğitim müzesinin, Türk eğitim sisteminin örneklerini barındıran koleksiyonları sergilediği görülmektedir. Eğitim müzelerinin diğer bir işlevi olan "bu sergileri başka yerleşim merkezlerinde tekrarlamak veya yeni sergiler açmak" işlevi kapsamında yapılması gereken farklı yerlerdeki geçici sergiler, personel ve finans kaynaklarının azlığı nedeni ile sürdürülememiştir.

Eğitim müzelerinin, "müzelik eserlerin bir kısmını bilimsel etütlere de imkân verecek şekilde arşivlemek ve düzenlemek", olan bir diğer işlevi, araştırmacıların çalışabileceği alanlar oluşturmasını gerekli kılmaktadır. Ancak araştırma konusu olan her üç müzede de kütüphane olmaması bu işlevin gerçekleştirme olanağının olmadığının en önemli göstergesidir. Kütüphane sistemi sergilenen kitap ve dökümanlar dışında kalan, müze tarafından toplanmış her tür eğitim materyali ve dökümanı araştırmacıların ve eğitimcilerin kullanımına sunulabilmektedir. Ayrıca müze kütüphaneleri sergilenen ve yıpranması mümkün olan eski kaynakların elekronik ortamlarda saklanmasını olanaklı kılmaktadır.

Eğitim müzelerinin yönetmelikte tanımlanan "Eğitim kurumlarında araştırmalar yapmak, bu araştırmalarda tespit edilen ve Türk eğitim tarihi bakımından eser niteliğinde görülen değerli eşya ve belgeleri toplamak, özel kurum ve kişilerdeki eğitim tarihi ile ilgili müzeye konacak nitelikte olan eser ve belgeleri bağış yoluyla veya satın alarak müzeye kazandırmak" ve "Eğitim sistemi ve teknolojisindeki yenilikleri, eğitim kurumlarında gerçekleştirilen bilimsel çalışmaları ve ürünleri tanıtmak üzere toplama" işlevleri, eğitim müzelerinin depolama ve arşivleme imkanları olmadığından sürdürülememektedir.

Eğitim müzelerinin bir diğer işlevi de "Türk eğitim sistemi ve eğitim teknolojisini tarihi gelişimi içinde tanıtmak üzere bilimsel araştırmalar yapmak, bilimsel toplantı, konferans, seminer, sergi ve benzeri faaliyetler düzenlemektir. Her üç müzede de konferans toplantı v.b. akademik etkinliklerin düzenlenebilmesine yönelik personel ve finansal alt yapının oluşturulmamış olması sonucu müzelerin bu işlevlerini de

sürdürememişlerdir. Yine benzeri bir işlev olan "Eğitim sistemimizi tanıtmak amacıyla dergi, kitap, rehber, broşür, katalog, fotoğraf, albüm hazırlamak ve yayımlamak; film, film şeridi, dia, ses bandı ve benzeri göze ve kulağa hitap eden araçlar hazırlatmak, arşivlemek" aynı nedenlerle sürdürülemeyen işlevlerdendir.

Eğitim müzelerinin devamlılığı ve yaygınlaşması açısından önemli işlevlerinden biri olan "uygun yerleşim merkezlerinde şubeler açma, okul ve kurumlarda eğitim müzelerinin kurulmasına öncülük etme" işlevi kısmen sürdürülmektedir. Müze personeli okullarda açılacak müzelerin sergileme ve koleksiyon oluşturmaları konusunda yardımcı olmaktadırlar. Ancak yeni müzelerin açılması konusunda bir faaliyet yürütülmemektedir.

Eğitim müzelerinin, yönetmelikte tanımlanan bu temel işlevlerini sürdürebilmesi, bu müzelerin varlığının sürdürülmesinde en önemli göstergedir. Varlık amacını gerçekleştiremeyen tüm sistemler her ya da geç yok olmaktadırlar.

Araştırma konusunu teşkil eden dördüncü soru; çağdaş müzecilik anlayışında eğitim müzelerinin yeni işlevlerinin neler olabileceğidir. Bu kapsamda yapılan literatür araştırmasına göre çağdaş müzelerin gerçekleştirmesi beklenen yeni işlevleri şöyle sıralanabilir;

1- Müze binalarının özel tasarlanması, müze ihtiyaçlarına uygun olması,

Berna Okan Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi'nde 2015'te yayınlanan, "Günümüzde Müzecilik Anlayışı" adlı makalesinde, "müzelerin klasik anlayıştaki, tarihi yapılarda koleksiyonlarını koruyup sergileyen kurumlardan giderek çağdaş müzecilik anlayışı ile yeniden yapılanmış bunun ötesinde saklayacakları eserlere göre tasarımı yapılmış yeni binalarda yer alan yaygın eğitim kurumları durumuna geldiklerini" belirtmiştir. Yazar çağdaş müze anlayışının her müzenin farklı bir kimlikte karşımıza çıktığı yeni bir yapılanmayı oluşturduğunu dile getirerek, "ülkelere ve kıtalara göre müzelerin yönetsel ve mekânsal tasarımlarında farklılıklar olduğunu belirtir".

Çağdaş müzecilik anlayışında yer bulan bu yaklaşımlar eğitim müzeleri için de geçerlidir. Eğitim müzelerinin yönetmelikte belirtilen amaçları gerçekleştirebilmesi için binalarının bir enstitü-müze olarak tasarlanması gerekmektedir. Sergileme salonlarının yanında eğitim atölyeleri, kütüphane, akademik çalışmaların sunulabileceği seminer salonları ve çağdaş müzecilik yaklaşımına uygun diğer birimlerin, örneğin hediyelik eşya satış bölümleri, kafeterya gibi, mimari olarak iyi tasarlanması gerekir.

2- Ziyaretçileri için her an ulaşılabilir olması,

Vedat Keleş, 2003'te Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi'nde yayınlanan "Modern Müzecilik ve Türk Müzeciliği" adlı makalesinde çağdaş müzeciliğin günümüzde en ilgi çeken ve etkili olan uygulamalarının sanal müze, mobil müze, dokunulabilir müze ve vakıf müze olduğunu belirtir. Yazar, sanal müze uygulamaları ile her müzenin dünyanın her yerinden ziyaretçi çekebildiğini belirtmektedir. Mobil müze uygulamaları ile müzeler sahip oldukları koleksiyonları geçici sergiler yoluyla dünyanın her yerine taşıyabilmektedirler.

Sanal müze ve mobil müze uygulamaları ile eğitim müzeleri sahip oldukları koleksiyonları gerek ülke içinde gerekse ülke dışında tanıtabilirler. Böylelikle bu müzeler, yönetmelikte belirtilen yapmakla yükümlü oldukları, geçici sergi açma ve akademik çalışmalara kaynak yaratma faaliyetlerini, çağdaş ve en az maliyetli bir yöntemle gerçekleştirebilirler.

3- Ziyaretçilerin kültürel ve sosyal hayatına katkı sağlaması,

Bülent Tüzün, Çukurova Üniversitesi'nde 2010'da yapmış olduğu "Modern Müze İşletmeciliği" adlı yüksek lisans tezinde, müzelerin sahip olduğu koleksiyonlar ile ilgili akademik çalışmalar yapması ve bu konuda uzmanlaşması gerektiğini söyler. Yazara göre günümüz müzelerinin klasik var olma amaçları olan kültür nesnelerini toplama, saklama, belgeleme ve sergilemenin yanında toplumu eğitme gibi önemli bir amacı oluşmuştur.

Vedat Keleş özellikle "Philadelphia Lütfen Dokun Müzesi"nin, koleksiyonlarının taklitleri ile yaptığı eğitim programlarının, şehrin sosyal ve ekonomik hayatındaki olumlu etkilerine dikkat çeker. Keleş'in ifadesi ile "günümüz müzelerin temel amacı depolama ve sergilemeden çok ziyaretçilerini eğitmek olarak tanımlanmıştır. Bu anlamda çağdaş müzecilikte koleksiyonların daha etkili sergilenmesi için, geleneksel metotlar yanında, teknolojik araçlardan da faydalanmak, kaçınılmaz olmuştur. Keleş makalesinin sonucunda müzelerin, yalnızca devlet tarafından değil toplum tarafından da sahiplenilerek, gelişmesi ve çağdaş fonksiyonlarına ulaşması için çaba göstermesi gerektiğini" belirtmiştir.

Türkiye eğitim müzelerinin katkı sağlaması gereken en önemli ziyaretçi kitlesi öğrenciler ve eğitimcilerdir. Bu nedenle gerek akademik çalışmalar ve gerekse müze içi eğitim faaliyetleri, ziyaretçilerin müze ziyaretinden en üst düzeyde yararlanmasını sağlamak açısından önemlidir.

4- Koleksiyonlarını etkili sunması,

Seyirciyi etkilemek için sergilemede yeni ve farklı yöntemler seçilmelidir. Nesneler birbiriyle rastlantısal bir birliktelik içinde olmamalı, bir ana fikir, mesaj etrafında, izleyicinin anlayabileceği açıklıkta yerleştirilmelidir. Prof. Dr. Nezih Eldem'in dediği gibi nesneler ziyaretçiye bir hikaye anlatmalıdır. Ayrıca nesnenin kendi gerçeğini açıklayabilmesi için doğru yükseklik, açı ve ışık alacak şekilde konumlanması önemlidir. [31]

Kültür ve Turizm Bakanlığı uzmanlarından Aysun Altunbaş ve Çiğdem Özdemir'in (2012), "Çağdaş Müzecilik Anlayışı ve Ülkemizde Müzeler", başlıklı makalesi, devlet müzelerinin içinde bulunduğu statik yapılanmanın çağdaş müzecilik algısını olumsuz etkilediği ve müzede yer alacak eğitim atölyeleri başta olmak üzere tanıtıcı filmler, renkli kataloglar gibi etkinliklerle bu olumsuz müze algısının değişebileceğini belirtirler.

31 Nezih Eldem, "Müze Tasarımcısının Misyonu", **II. Müzecilik Semineri Bildiriler 19-23 Eylül 1994**, Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı, İstanbul, 1995, s. 13.

Teknoloji pek çok alanda hızlı bir gelişim göstermiş, dijital aletler yaşamımıza girmiştir. İnternet, video, dijital paneller, ışık ve ses oyunları ile eğitim müzelerinde koleksiyonların daha anlaşılır ve etkili görülmesi sağlanabilir. Kullanılacak yeni sunum teknikleri müzelerin, durağan olduğu, önyargısını kırmayı sağlayabilecektir.

5- Müze yönetiminin yetkin olması,

Tüzün'e göre çağdaş müzecilik faaliyetleri içinde diğer önemli konu müze yönetimidir. Müzenin farklılaşan ihtiyaçlarına cevap verecek personel istihdam etmesinin önemine değinen yazar, yöneticinin şu özellikleri taşıması gerektiğini belirtmiştir;

> *Müzenin bilimsel ve idari yönetimi birbirlerini tamamlayan, buna karşın tamamen farklı iki uzmanlık alanıdır. İdari unsur tüm müze faaliyetlerinin hem fiziki hem de personel ihtiyaçlarını kesintiye uğramayacak şekilde çalışmalı bu konuda azami titizliği göstermelidir. Bu da konularında ihtisaslaşmış yöneticilerin müze bünyesinde istihdam edilmeleri ile mümkün olabilir. İdari açıdan bakıldığında yöneticilik eğitimi almış, hem sorumluluk alabilecek hem de yetkilerini kullanabilecek, yaratıcılığa açık yöneticilere ihtiyaç vardır. Burada önemli olan başka bir unsur da müze yöneticilerinin gelişmiş bir yaratıcılığa sahip olmaları gerekir.*

Türkiye müzelerinde sahip olunması gereken bir diğer unsur da finans yönetimidir. Tüzün'e göre devlet müzelerinin kâr elde etme amaçlı kurulmamış olmaları koleksiyonlarını zenginleştirmenin önündeki engeldir. Yazar, günümüz müzelerinin özel işletme mantığı ile idare edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Tüzün, bu çalışmaların yapılabilmesi için Türkiye devlet müzelerinde de Avrupa ve Amerika'daki örneklerinde olduğu gibi, şehrin ileri gelenlerinin de katıldığı bir mütevelli heyeti oluşturulması gerektiğini savunmaktadır.

Altunbaş ve Özdemir ise araştırmaları sonucu, müze yönetiminin çağdaş müzecilik uygulamaları konusunda yetkin olması gereğidir. Bu konuda, müzelerin yönetim ve planlama stratejilerine yol gösteren müze işletmeciliği kavramı kapsamında müzelerin daha etkin ve verimli bir şekilde çalışması için mevzuatta yeni planlama ve stratejiler öngörülmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Tüm bu yaklaşımlar göstermektedir ki, müzecilik ve yönetim kavramlarının günümüzde geldiği noktaya bakarak eğitim müzelerinin yönetim ve organizasyonunu belirleyen

yönetmeliklerin tekrar ele alınması, yönetici ve personelin yeniden tanımlanması gerekmektedir. Mevzuatta yapılacak değişiklik ve ilaveler ile eğitim müzeleri çağdaş müze yönetimine kavuşturulabilecektir.

6- Müzelerin halk ile iletişim halinde olması,

Günümüzde müze, nesnelerin iyi korunmuş vitrinlerde sergilenmesinden oluşan bir kurum değildir. Kültür tarihi ile ilgilenen ve halkı bilinçlendirme amacında olan, topluma gelecek yaratmak için gerekli birikimleri bir arada sunan kurumdur.[32]

Okan'a göre müzelerin eğitime katkısının eğitim atölyeleri ve etkinlikleri ile sınırlı olmadığıdır. Müzelerin ayrıca koleksiyonlarıyla ilgili bilgiyi sergiler ve yayınlar aracılığıyla araştırmacılarla ve izleyicilerle paylaşmaları gerektiğini belirtir. Yazar günümüz müzelerinin veri tabanı oluşturmak ve envanter yazılımları kullanmak gereğini dile getirmiştir. Yazar, müzelerin toplumu eğitme ve ziyaretçiler açısından gündemde kalabilmesinin bir diğer yolunun geçici sergiler olduğunu belirtmektedir. Geçici sergiler ayrıca depolarda sergilenmeyi bekleyen koleksiyonlar için gün ışığına çıkabilme olanağı verdiğini dile getirmektedir.

Altunbaş ve Özdemir, çağdaş müzeciliği klasik müzecilikten ayıran en önemli farkın, müzenin toplumla diyaloğunun gelişmiş olması olduğunu belirtirler. Bu bağlamda çağdaş müzede ziyaretçi kendini daha rahat hisseder ve gördüklerinden daha çok zevk alır. Müzede çağdaş tekniklerle sergilenen eserler, daha çok ziyaretçi çekerken, müze alanlarında yer alan eklentiler de müzeyi halkın buluştuğu, keyifle kahvelerini yudumlayıp sohbet ettikleri mekan haline getirir. Yazarlar bu durumun tarihe, kültüre sanata ilgili gelişmiş bir toplum olabilmenin yolu olduğu sonucuna varmışlardır.

Çağdaş müzecilikteki bu gelişmeler, eğitim müzelerinin, MEB eğitim politikalarının belirlenmesinde daha çok rol sahibi olması gerektiğinin bir göstergesidir. Eğitim tüm ülkeyi ilgilendiren bir kavram olması neticesinde, eğitim müzeleri hem yakın

32 Mehmet Özdoğan, **Türk Arkeolojisinin Sorunları ve Koruma Politikaları,** Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2001, s.145-146.

çevresini hem de ülke genelini eğitim politikaları konusunda eğitmek ile yükümlüdür. Ayrıca eğitim müzelerinin ziyaretçilerinin bilgilerini arttırmaya yönelik eğitim programları hazırlamasının önemini vurgulanmaktadır.

7- Müzenin bölge ekonomisine katkı sağlaması,

Berna Okan yukarda adı geçen çalışmasında, değişen dünya ekonomisinin müzelere olan yaklaşımı değiştirdiğini, müzelerin yeni bir anlayışla ve ekonomiye katkı sağlama gibi yeni bir amaçla, kurulduklarını belirtir. Ekonomik katkı sağlamak için de "planlama, örgütlenme, iletişim tekniklerinin yanı sıra işletme yönetimi ve pazarlama faaliyetleri günümüz müzeleri için gereklilik halini aldığı, müzelerin hem diğer müzelerle hem de kültür sektöründe yer alan pek çok başka kurumla rekabet halinde olduğunu" belirtilmiştir. Bu durumda müzeler ayakta kalabilmek için yazara göre "bilet gelirleri dışında kitap ve hediyelik eşya satış mekânı, kafeterya ve restoran alanlarından da maddi kazanç sağlama yoluna gitmişlerdir".

Bu işlevi gerçekleştirebilmesi için müzenin bölge dışından ziyaretçi çekmesi diğer bir deyişle turizm odağı haline gelmesi gerekmektedir. Guggenheim müzeleri gibi bulunduğu bölgeye turist çekebilen müzelerin ortak özelliği, ilginç tasarıma sahip binaları ya da dünyaca ünlü koleksiyonlarıdır. Tüm bunların yanında bu müzelerde pazarlama ve tanıtıma ilişkin önemli çalışmalar yapılmasıdır. Ancak eğitim müzelerinin diğer müzeler ile rekabet etmekten çok eğitime katkı sağlama ve halkı eğitme görevleri ön plandadır. Bu nedenle ekonomik kazanç sağlama ve çevresinde ekonomik kalkınma oluşturma gibi çalışmalar birincil amacı olamamaktadır.

Araştırmanın amacı olan beşinci soru; çağdaş müzecilik anlayışında bir eğitim müzesinin sürdürülebilirliği için neler yapılmalıdır? Yapılan literatür araştırması ve dünya eğitim müzeleri örneklerinin incelenmesi sonucu, müzelerin ziyaretçi odaklı ve sürdürülebilirliğe dönük yönetim modelleri oluşturmaya başladıkları görülmüştür. Bu bağlamda, müzeler başta koleksiyonlarına yönelik olmak üzere finansal, personel, ziyaretçi politikalarını kapsayan stratejik planlar yapmaktadırlar. Çağdaş müzecilik yaklaşımları sonucu müze yönetiminin yeniden ele alınması ile konularında

ihtisaslaşmış yöneticilerin müze bünyesinde istihdam edilmeleri ve yönetimde alanın ileri gelenlerinin de katıldığı bir mütevelli heyeti oluşturulması gerektiği savunulmaktadır.

Tüm bu bilgiler ışığında Türkiye eğitim müzelerinin günümüzdeki durumlarına hem kuruluş amacında belirtilen temel işlevlerini gerçekleştirebilmesi, hem de çağdaş müzecilik anlayışına uygun değişimlere ayak uydurma kapasitesine bakıldığında yavaş gelişme gösterdiği söylenebilir. Bu durum eğitim müzelerinin sürdürülebilirliğini olumsuz etkilemektedir. Bu bağlamda "Türkiye'deki eğitim müzesi sayılarının azalmasının nedeni; işlevlerinin çağdaş müzecilik anlayışına uygun biçimde yenilenememesi olduğu görülmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Cumhuriyetin ilk yıllarında, örnek vatandaş yetiştirme çabalarının bir ürünü olan Eğitim Müzeleri, milli birlik ve beraberliğin kurulmaya çalışıldığı o dönemde, eğitimi millileştirme ve bütünleştirme çalışmalarının önemli bir göstergesi olmuştur. Cumhuriyetle birlikte, eğitim müzesi kurma çabaları ülke geneline yayılmıştır. Ancak Cumhuriyet vizyonunun ifadesi olan eğitim müzelerinin, bu önemli görevleri zaman içinde unutulmuştur.

Yapılan araştırmada Türkiye eğitim müzelerinin bugünkü durumlarının anlaşılabilmesi için İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi, Ankara Atatürk Eğitim Müzesi ve Ankara 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi müdürleri ve müze uzmanları ile yarı yapılandırılmış form kapsamında görüşmeler yapılmıştır. Koleksiyon ve sergileme, ziyaretçi ve etkinlikler, yönetim ve personel yapısına ilişkin elde edilen bulgular, çalışmanın problemini oluşturan Türkiye eğitim müzelerinin durumlarının ve sorunlarının anlaşılması amacıyla değerlendirilmiştir.

Koleksiyon oluşturma ve bu koleksiyonları sergileme, müzelerin en temel işlevidir. Bu çerçeveden bakıldığında fiziki olanakları ne olursa olsun eğitim müzeleri, koleksiyonlarını koruma ve sergileme faaliyetlerini gerçekleştirmektedirler.

Elde edilen bulgular kapsamında, Türkiye eğitim müzelerinin koleksiyon içeriklerinin ve nesne sayılarının yeterli düzeyde olduğu, bu müzelerin Türk eğitim tarihinin aydınlatılması ve yeni eğitim programlarının oluşturulmasında önemli kaynak teşkil edebilecek nesnelere sahip oldukları görülmüştür. Ancak koleksiyonların sergilenmesinde, müze binalarının yeterli büyüklüğe ve mimari özelliğe sahip olmaması, sergileme yöntemlerinin vitrin içi ile sınırlı kalarak çağdaş müzecilikte yerini almış olan dijital sunum tekniklerine yer verilmemiş olması önemli sorunlar olarak görülmüştür.

Bu sorunun çözümü için; eğitim müzelerinin işlev ve amaçlarına uygun bir müze binasının tasarlanması gerekmektedir. MEB'na yakın olması nedeniyle Ankara'da,

uygun bir arazide yeni bir eğitim müzesi yapılabilir. Çağdaş müzecilik gereklerine uygun, sürekli sergi alanı yanında, geçici sergi alanı, araştırma kütüphanesi, eğitim ve uygulama atölyeleri, kafeterya ve hatıra eşya dükkanı ile eğitim kültürümüze beklenen katkıyı yapacak bir eğitim müzesi oluşturulabilir. Söz konusu eğitim müzesinde sadece Ankara ve çevresinden değil, tüm ülkeden sergi materyali sergilenebilir.

Bulguların gösterdiği bir diğer sorunlu alan ziyaretçi ve etkinliklerdir. Türkiye eğitim müzelerine gelen ziyaretçilerin yaş, ziyaret sebebi ve beklentilerin öğrenilmesine yönelik bir çalışma yapılmamaktadır. Bu durum ziyaretçi sayılarının arttırılması için gerekli çalışmaların yapılmadığı bilgisini de desteklemektedir. Ayrıca gerek ziyaretçi sayılarını arttıracak gerekse ziyaretçilerin müzeden daha verimli faydalanmasını sağlayacak, geçici sergi ve eğitim programları da yapılmamaktadır. Bu çalışmaların eksik olmasının en önemli nedeni müze binalarının küçük olması ve eğitim salonu, kütüphane gibi yeterli etkinlik alanlarının olmaması, bu tür etkinlikleri planlayacak ve yürütecek yeterli sayıda personelin görevlendirilmemiş olmasıdır.

Bu sorunun çözümü için; öncelikle halkle ilişkiler, iletişim alanlarında eğitim almış personelin müzede görevlendirilmesi gerekmektedir. Ziyaretçilerinin beklentilerinin bilimsel yollarla öğrenilmesi için uygun çalışmaları yapacak personele ihtiyaç vardır. Elde edilecek veriler sonucunda da uygun faaliyelerin düzenlenmesi için eğitimcilere ve müze rehberlerine ihtiyaç duyulacaktır. Personel eksiklikleri, gönüllü çalışabilecek, müzecilik ve turizm rehberliği bölümlerine devam eden üniversite öğrencileri ile azaltılabilir. Ayrıca eğitim programlarının ve geçici sergilerin oluşturulmasında üniversitelerin müzecilik bölümleriyle işbirliği yapılabilir.

Türkiye eğitim müzelerinin bir diğer sorunu yönetim ve personel yapısıdır. Eğitim Müzeleri Yönetmeliği'nde belirtilmiş olmakla birlikte ihtiyaç duyulan yeterli sayıda personel görevlendirilmemektedir. Müze müdürlerinin, müze dışında başka kurumlarda da yönetim görevlerinin olması, müze uzmanı statüsündeki kişilerin tarih, sosyal bilimler gibi müzeciliğe yakın alanlardaki öğretmenlerden görevlendirilmesine rağmen, görev sürelerinin bir yıl ile sınırlı olması, müze

yönetiminin, müzenin sorunlarını çözmede gerekli iradeyi göstermesini zorlaştırmaktadır.

Bu sorunun çözümü için; çağdaş müzecilik anlayışına uygun, görev tanımları, iş ve işleyişleri ayrıntılı olarak belirlenmiş bir eğitim müzeleri yönetmeliği hazırlanmalıdır. Bu yönetmelikte;

- Yönetici ve personelin özellik ve görevlerinin çağdaş müzecilik yaklaşımına göre yeniden tanımlanması,

- Çağdaş müzecilik uygulamalarına uygun olarak, halkla ilişkiler uzmanı, pedagog, v.b. yeni personel kadrolarının açılması gereklidir.

Ayrıca eğitim müzelerine kalıcı yönetici ve personel atanması gerekmektedir.

Tüm bu çalışmaların zaman alacağı düşünülerek ivedilikle, görevde olan müze yönetici ve personeline müzecilik eğitimleri verilebilir.

Eğitim müzelerinin, eğitim politikalarının belirlenmesinde söz sahibi olabilmesi için yayın yapma, seminer düzenleme v.b. akademik çalışmalara ağırlık vermesi önemlidir. Müze yönetimi gerek üniversitelerde eğitim müzeleri ile ilgili araştırma yapılmasını desteklemek gerekse bünyesinde eğitim araştırmacıları görevlendirmek yoluyla eğitim kültürü ve politikalarına ilişkin yayınlarını arttırabilir.

Türkiye eğitim müzelerinin sorunlarının aşılmasını sağlayacak köklü çalışmalar yapılmalıdır. Yeni yönetmeliğin hazırlanmasının yanında, müzecilik eğitimi almış, kadrolu personelin görevlendirilmesine önem verilmelidir. Ayrıca her müzenin yönetim planı oluşturulmalı, yönetimde müdürün yanında eğitim ve müzecilik alanındaki önemli kişilerden oluşan bir danışma kurulu da yer almalıdır. Tüm bu çalışmalar zaman alacağı için ilk etapta her müzenin web sayfası hazırlanarak tanıtıma öncelik verilebilir. Bu çalışma sosyal medya ağlarının yaygın kullanımı gözönüne alındığında eğitim müzelerinin bililirliğini arttırabilir.

Çalışmada, çıkış noktası olan eğitim müzelerinin sayılarının azalması sorununun çözümüne, durum tespiti yapılarak katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Diğer yandan araştırmanın en önemli eksiği uygulamaya yönelik iç mevzuat konusunda yeterli veriye yer verilememesidir. Sonraki çalışmalarda eğitim müzeleri iç mevzuatının incelenmesi çağdaş ve sürdürülebilir eğitim müzeleri için kaynak niteliği taşıyabilecektir.

KAYNAKÇA

------- **Anabritannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, İstanbul, Ana Yayıncılık A.Ş., 1986.

Akyüz, Yahya: "Türk Eğitim Tarihi Açısından Müzelerin İşlevine Bir Bakış", **Geçmişten Geleceğe Türkiye'de Müzecilik III Seminer Bildirileri**, Ankara, Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi Yayınları, 2010, s. 127-137.

Alpagut, Yavuz: **"**Sürdürülebilirlik Kavramı ve İşletmeler Açısından Sürdürülebilir Üretim Stratejileri", **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Hatay, 2010, C.7, S.14, s. 63 – 86.
erişim: 20.04.2016.

Altunbaş, Aysun : "Çağdaş Müzecilik Anlayışı ve Ülkemizde Müzeler", Kültür ve Turizm Bakanlığı, basılmamış makale, Ankara, 2012.

Özdemir, Çiğdem: (çevrimiçi) http://teftis.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/4655,makale.pdf?0 erişim: 10.06.2015.

Arseven, Ali D. : **Alan Araştırma Yöntemi**, Ankara, Gül Yayınevi, 1993.

Artun, Ali : **Sanat Müzeleri 1**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2012.

Ayengin, Nurperi : "Milli Eğitim Bakanlığı 'Eğitim Müzelerine' Genel Bir Bakış", **Geçmişten Geleceğe Türkiye'de Müzecilik III Seminer Bildirileri**, Ankara, Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi Yayınları, 2010, s. 187-193.

A. Atalar, Burcu: **"**Sürdürülebilirlik Bağlamında Müzecilik: Smithsonian Institute Müzeleri, British Museum ve Bakanlığımıza Bağlı Müzelerin İncelenmesi", Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı KültürVarlıkları Müzeler Genel Müdürlüğü, Basılmamış Uzmanlık Tezi, 2012. (çevrimiçi) http://aregem.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/31236,burcu-ay0zcan-atalar-uzmanlik-tezipdf.pdf?0erişim: 20.04.2016.

Cengiz, Ekrem "Müze Pazarlaması: Pazarlama Karması Elemanlarının Müzelere Uyarlanması", **Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Adana, C.15, S.1, 2006, s.87-108. (çevrimiçi)
http://sbeski.cu.edu.tr/dergi.asp?dosya=27 erişim: 20.04.2016

Demir, Çiğdem: "Günümüz Sergileme Tasarımı, Türleri ve Londra'dan Sergileme Tasarımı Örnekleri", **Sanat ve Tasarım**, 2008, 1.2. (çevrimiçi). http://dergipark.ulakbim.gov.tr/sanatvetasarim/article/download/5000137103/5000126073 erişim: 20.04.2016.

Deniz, Melike: "Müze Sergileme Mekanlarında Güncel Gösterim Teknikleri ile Mimari Tasarım İlişkisi Üzerine Bir İnceleme", Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008.

Demir, O. Ömer: "Nitel Araştırma Yöntemleri", **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri**, Kaan Böke (ed.), İstanbul, Alfa Basım Yayın Dağıtım Ltd. 2009.

Dönmezoğlu, Deniz: "Günümüz Müzeciliğinde Sergileme Tekniklerinin Sanal Teknolojiler ile Desteklenmesi ve Uygulama Örnekleri", Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Basılmamış Uzmanlık Tezi, Ankara, 2013. (çevrimiçi) http://aregem.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/31545,deniz-donmezoglu-tez.pdf?0 erişim: 20.04.2016

Eldem, Nezih: "Müze Tasarımcısının Misyonu", **II. Müzecilik Semineri Bildiriler 19-23 Eylül 1994**, İstanbul, Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı, 1995, s.13-15.

Erbay, Fethiye: "Müze İşletmeciliğinin Turizm Sektörü ile İlişkisi", **Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi**, Ankara, 1997, C. 8, S. 1-2.

Erbay, Fethiye: **Müze Yönetimini Kurumsallaştırma Çabası (1984-2009)**, İstanbul, Mimarlık Vakfı Enstitüsü, 2009.

Erbay, Fethiye: "Müzelerin Eğitim ve Tasarım Atölyelerinde İnformal Eğitim" **Milli Eğitim, Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi**, Ankara, 2017, S. 214, s. 239-254.

Erbay, Mutlu: "Yeni Nesil Teknolojiler ile Müzelerde Eğitim" **Milli Eğitim, Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi**, Ankara, 2017, S. 214, s. 255-267.

Erbay, N. Özer: "Müzelerde Dezavantajlı Gruplara Yönelik Eğitimler" **Milli Eğitim, Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi**, Ankara, 2017, S. 214, s. 289-302.

Erbay, N. Özer: "Müzeler ve Engelli Ziyaretçilere Yönelik Eğitim Projeleri" **Milli Eğitim, Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi**, Ankara, 2017, S. 214, s. 345-358.

Ertürk, Nevra: **Müze Biliminin ABC'si**, İstanbul, Ege Yayınları, 2012.

Uralman, Hanzade:

Güney, V. Armağan: **"**Kâr Amacı Gütmeyen Kurumlar Olarak Müzelerin Sürdürülebilirliği için Stratejik Yaklaşımlar", Yıldız Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009.

İnan, Hızır: "MEB Müzelerinin Mevzuatı, Talim Terbiye Kurulu'nun Yaklaşımı ve Tarihsel Süreç İçinde MEB Müzeleri", **Geçmişten Geleceğe Türkiye'de Müzecilik III Seminer Bildirileri**, Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi Yayınları, Ankara, 2010, s. 172-179.

İstanbul Sağlık Müzesi: **Engelsiz Müze Rehberi**, İstanbul Sağlık Müdürlüğü Yayını, İstanbul, 2011, (çevrimiçi) . www.istanbulsaglik.gov.tr/w/smuzesi/engelsiz.asp erişim: 20.4.2016

Karasar, Niyazi: **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Ankara, 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd., 1994.

Kaytan, Begüm: "Müze Pazarlama Stratejinde Süreli Sergiler" İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2012.

Keleş, Vedat: "Modern Müzecilik ve Türk Müzeciliği", **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Erzurum, C.2, S. 1-2, 2003, s.1-17. (Çevrimiçi) http://e-dergi.atauni.edu.tr/ataunisosbil/article/viewFile/1020000006/1020000050 erişim: 20.04.2016.

Kervankıran, İsmail: "Dünyada Değişen Müze Algısı Ekseninde Türkiye'deki Müze Turizmine Bakış", **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic,** Ankara, Volume 9/11 Fall 2014. (çevrimiçi) http://www.turkishstudies.net/Makaleler/630681445_22KervankiranIsmail-sos-345-369.pdf erişim: 14.08.2016.

Koçak, Nil: "M.E.B.75.Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi ve Eğitim Potansiyeli", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006.

Okan, Berna: "Günümüzde Müzecilik Anlayışı" **Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, Aralık 2015, C. 5, S.2, s. 187 -197.

Özdoğan, Mehmet: **Türk Arkeolojisinin Sorunları ve Koruma Politikaları**, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2001.

Özkoç, A. Gökhan: Duman, Teoman: "Müzelerde Sergilenen Eserlerin Elde Edilmesi ve Korunmasına Yönelik Müze Yöneticilerinin Görüşleri", **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi**, C.19, S. 2, s.157-168, 2008. (çevrimiçi) http://dergipark.ulakbim.gov.tr/anatolia/article/view/5000064672/0erişim 21.04.2015.

Özmehmet, Ecehan: "Dünyada ve Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımları", **E-Journal of Yaşar University**, İzmir, 2008, S.3, s.1853-1876. (çevrimiçi) http://journal.yasar.edu.tr/wpcontent/uploads/2012/11/vol_3_no_12_Ecehan_OZ_Makale.pdf erişim: 20.4.2016.

Poyraz, Mustafa: "Müzelerde Isı, Işık, Nem" Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2008.

Sezgin, Mete, v.d. "Müze Pazarlamasında Müşteri ilişkileri ve Deneyimleri Üzerine Bir Araştırma", **ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, Zonguldak, C. 7, S.13, 2011, s.201-220. (çevrimiçi) http://www.ijmeb.org/index.php/zkesbe/article/view/256 erişim: 20.04.2016

Sungay, S. Bilgen: "Müzeler İçin Afet ve Acil Durum Planı Kılavuzu", İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2012.

Şentürk, Seda: "Çağdaş Müzecilik Anlayışında Çağdaş Sanatlar Müzeciliği: Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi Örneği", Kültür Ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, Basılmamış Uzmanlık Tezi, Ankara, 2008. (Çevrimiçi) http://www.Kulturturizm.Gov.Tr/Eklenti/30917,Sedasenturkpdf.Pdf?0 erişim: 15.07.2016.

Tezcan, Kadriye: "Kabataş Erkek Lisesi'nin Türkiye'de Orta Öğretim Bağlamında Okul-Müze Olarak Değerlendirmesi", Yıldız Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1998.

Tüzün, A. Bülent: "Modern Müze İşletmeciliği" Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2010.

Uralman, Hanzade: "21. Yüzyıla Girerken Bir Bilgi Kurumu Olarak Müze" **Bilgi Dünyası**, 2006, 7(2): 250-266. (çevrimiçi) http://bd.org.tr/index.php/bd/article/viewFile/318/326.

Yıldırım, Ali: Hasan, Şimşek: **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2013.

Yıldız, Davut: "Kültür ve Turizm Bakanlığına Bağlı Müzeler ile Özel Müzelerin Çağdaş Pazarlama Faaliyetleri Üzerine Karşılaştırmalı BİR İnceleme", Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Kütüphane Başkanlığı, Basılmamış Uzmanlık Tezi, Ankara, 2010. (Çevrimiçi) http://aregem.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/31093,davutyildiz-uzmanlik-tezipdf.pdf?0 erişim: 20.04.2016.

İnternet Kaynakları:

Arnavutluk Milli Eğitim Müzesi: http://albania.shqiperia.com/kat/m/shfaqart/aid/2241/National-Education-Museum-Korce.html erişim: 20.05.2015.

Ankara Eğitim Derneği Müzesi: http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,43996/ankara---egit-der-egitim-ozel-muzesi.html erişim: 19.05.2016.

Bilimsel Araştırma Modelleri: https://www.inonu.edu.tr/uploads/contentfile/953/.../**modeller**.pptx erişim: 16.5.2016.

Bulgaristan Milli http://museu.ms/museum/details/255/national-museum-of education erişim: 26.05.2015

Eğitim Müzesi: http://www.nmogabrovo.com erişim: 25.5.2017

Galatasaray Lisesi Müzesi: http://www.gsl.gsu.edu.tr/html_tr/004/009.html erişim: 20.05.2016

Hollanda Milli Eğitim Müzesi: http://onderwijsmuseum.nl/ erişim 26.05.2015.

İstanbul Cumhuriyet Eğitim Müzesi: http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/34/10/970326/index.html CHK=8e941b336d0cbffda768efd40798574 erişim: 20.04.2016

İzmir Cumhuriyet Eğitim Müzesi: http://cumhuriyet.egitim.muzesi.4t.com/erişim: 26.05.2016.

İzmir Büyükşehir Belediyesi: http://www.izmir.gov.tr/0054 erişim: 26.05.2016.

Kentucky Armidale Eğitim Müzesi: http://www.une.edu.au/heritage/museum.php erişim: 25.5.2015.

MEB Eğitim Müzesi Yönetmeliği http://mevzuat.meb.gov.tr/html/18200_0.html erişim: 20.04.2016.

Müze: http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44442/icom.html erişim: 12.2.2016

Mustafa Oğuz: www.egeninsesi.com/article/158681_unutulan_cumhuriyet_egitim_muzesi erişim: 19.05.2015.

Seul Eğitim M http://www.exploringkorea.com/seoul-education-museum/erişim: erişim: 20.05.2015.

TDK Sözlük: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts erişim: 15.05.2016

EKLER

1. Türkiye Eğitim Müzelerinin Durumları ile İlgili Görüşme Formu

Görüşme Formu

AÇIKLAMA

Bu çalışma, eğitim müzelerinin çağdaş müzecilik anlayışı çerçevesinde durumlarını ortaya koymak ve sürüdürülebilirliğini etkileyen sorunları tespit etmek amacıyla yapılmaktadır. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler herhangi bir şekilde isim belirtilerek yayımlanmayacağından sorulara içtenlikle cevap vereceğinizi umuyorum.

Katkılarınız için teşekkür ederim.

Gülseren Çetin Özben
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimleri Enstitüsü
Müze Yönetimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi

Tarih: ...../...../.....

MÜZE HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Adı:

Kuruluş Yılı ve Kararname Sayısı:

Müze Tüzüğü (var/yok)[33*]:

Adres:

Telefon:

Web ve e-posta:

İCOM (Üye/ üye değil):

MÜZE YÖNETİMİ VE PERSONELİ

Müze Müdürünün adı nedir?

Müze Müdürünün Görev Süresi nedir?

Müze müdürünün eğitim durumu (Lisans/Yüksek Lisans/ Doktora) nedir?:

Müze müdürünün son mezun olduğu üniversite ve alanı nedir?:

33 *Tüzük var ise lütfen bir kopyasını ankete ekleyiniz.

Müze müdürü yabancı dil bilgisi (hangi dil ve derecesi) nedir?:

Müze personeli dağılımı nasıldır?

Görevi	Sayısı	Statüsü (kadrolu, görevlendirme Sözleşmeli Gönüllü)	Eğitim Durumu (Lise/ Üniversite	Eğitim Alanı	Müzecilik ile ilgili aldığı hizmetiçi eğitimler	Yabancı dil bilgisi

Müze personel atama kriterleri nedir? Kim tarafından belirlenir?

Müze faaliyet raporları (yıllık/ altı aylık/ yok) var mı?:

MÜZE NESNELERİ VE SERGİLEME

Müze nesneleri:

Türü	Sayısı	Malzemesi (kağıt, kumaş,ahşap, metal)	Özelliği

Nesne sayımları nasıl ve ne sıklıkta yapılmaktadır?

Kullanılan Sergileme Yöntemleri nelerdir?

Kullanılan Yöntem	Var : √ Yok: --
Vitrin içi	
Belgesel	
Video klip	
Canlandırma	
Animasyon	
Etkileşimli Ekran/ Kiosk	
Ses/ Müzik	
Diğer	

Müze sunumlarının hangi dillerde yapılmaktadır?

Müze koleksiyonunu geliştirme faaliyetleri var mı? Nelerdir?

MÜZE BİNASI

Müze binasının yapım yılı nedir?

Müze binasının yapım amacı nedir?

Müze binasında restorasyon ya da mimari değişiklik yapıldı mı?

Sergi mekanlarının sürekli ve geçici alanlar olarak ölçüsü nedir?

Servis mekanlarının ölçüsü nedir?

Kafe	Vestiyer	Dükkan	Kütüphane	Tuvaletler	Etkinlik Salonu

Yardımcı mekanların ölçüsü nedir?

İdari Ofisler	Atölyeler	Teknik Birimler	Danışma ve Bilet Satış	Depo	Otopark

MÜZE GÜVENLİĞİ

A-Sergileme Alanının ve Nesnelerin Güvenliği

Müze binasının risk analizi yapıldı mı?[34*]

Müze nesnelerinin risk analizi yapıldı mı?

Müzenin afet risk yönetimi ve eylem planı var mı?

Müze nesnelerinde malzemelerine göre ısı, nem, ışık gibi etkenlerden korunma önlemleri alınmakta mıdır?

Sergilenen materyallerin sigortası var mı?

Sergilenmeyen nesneler hangi koşullarda depolanmaktadır?

B- Ziyareçilerin ve Çalışanların Güvenliği

Acil durum çıkışı mevcut mu?

Engelli ziyaretçiler için müze genelinde gerekli düzenlemeler yapıldı mı?

Acil durumlar için eylem planı var mı?

34 * Afetler, ısı, ışık vb. etkenlerden doğabilecek zararların önceden tespitini kastetmektedir.

SERGİ VE DİĞER ETKİNLİKLER

Son 3 yıl içinde yapılan geçici sergi ve etkinlik nedir?

Bu sergi ve etkinliklerin katılımcı sayıları nelerdir?

Müze yayınları var mı? Sayısı nedir?

Üniversiteler ve akademisyenlerle işbirliği var mı? Varsa nedir?

STK ile işbirliği var mı? Varsa nedir?

Müze tarafından geliştirilmiş proje var mı? Varsa nedir?

Aşağıda belirtilen hedef kitleye için müze içinde hangi faaliyetler düzenlenmektedir?

Yabancı ve Yerli Ziyaretçiler	
Engelli ve Yaşlı Ziyaretçiler	
Öğrenci ve Çocuk Ziyaretçiler	
Uzman Ziyaretçiler	

ZİYARETÇİLER

Müzeyi son 1 yılda kaç kişi ziyaret etti?

Ziyaretçi tanıma ve memnuniyet anketleri kullanılıyor mu?[35*]

Müze içindeki tanıtım araçları nelerdir?

Müze dışındaki tanıtım araçları var mı? Varsa nelerdir?

35 *Kullanılıyorsa lütfen son 1 yılın anket sonuçlarını ekleyiniz.

2. MEB Eğitim Müzesi Yönetmeliği

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI EĞİTİM MÜZESİ YÖNETMELİĞİ

Resmî Gazete : **23.10.1983/18200**
Tebliğler Dergisi: **24.10.1983/2150**

BİRİNCİ BÖLÜM
Genel Hükümler

Amaç

Madde 1 - Bu Yönetmeliğin amacı, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı Eğitim Müzesi'nin kuruluş, kadro, görev ve işleyişine ilişkin esasları düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 - Bu Yönetmelik, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı Eğitim Müzesi'nin kuruluşu ile personelin görev, yetki ve sorumluluklarına ait esasları kapsar.

Tanımlar

Madde 3 - Bu Yönetmelikte geçen;
"Bakanlık"deyimi, Millî Eğitim Bakanlığı'nı,
"Müze" deyimi, Eğitim Müzesi'ni,
"Müdürlük" deyimi, Eğitim Müzesi Müdürlüğü'nü,
"Müdür" deyimi, Eğitim Müzesi Müdürü'nü,
ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM
Eğitim Müzesinin Kuruluş ve Görevleri

Müzenin Kuruluş Amacı

Madde 4 - Müzenin kuruluş amacı, Türk eğitim sistemini ve eğitim teknolojisini tarihi gelişimi içinde araştırmak; araç, gereç, doküman ve başka eserleri toplamak, arşivlemek, gelecek nesillere tanıtmak ve benimsetmektir.

Müze Müdürlüğünün Görevleri

Madde 5 - Müze müdürlüğünün görevleri şunlardır:

a) Türk eğitim sistemi ve eğitim teknolojisi bakımından müzelik eser niteliğindeki araç, gereç, doküman ve başka eserlerin kronolojik bir sistem içinde bilimsel olarak teşhir edildiği bölümler oluşturmak; taşınmaz eserleri korumak ve değerlendirmek;

b) Müzelik eserlerin bir kısmını bilimsel etüdlere de imkân verecek şekilde arşivlemek ve düzenlemek,

c) Eğitim kurumlarında araştırmalar yapmak, bu araştırmalarda tesbit edilen ve Türk eğitim tarihi bakımından eser niteliğinde görülen değerli eşya ve belgeleri toplamak, özel kurum ve kişilerdeki eğitim tarihi ile ilgili müzeye konacak nitelikte olan eser ve belgeleri bağış yoluyla veya satın alarak müzeye kazandırmak;

d) Türk eğitim sistemi ve eğitim teknolojisini tarihi gelişimi için tanıtmak üzere bilimsel araştırmalar yapmak, bilimsel toplantı, konferans, seminer, sergi ve benzeri faaliyetler düzenlemek;

e) Türk eğitim sisteminin ve eğitim teknolojisinin gelişmesinde ve yenileşmesinde emeği geçmiş değerli eğitimcilerini, Türk tarihinin seçkin bilim adamlarını tanıtmak;

f) Eğitim faaliyetlerini fotoğraf, belge ve çalışma ürünleri ile tanıtmaya yönelik sergiler düzenlemek, bu sergileri başka yerleşim merkezlerinde tekrarlamak veya yeni sergiler açmak,

g) Eğitim sistemi ve teknolojisindeki yenilikleri, eğitim kurumlarında gerçekleştirilen bilimsel çalışmaları ve ürünleri tanıtmak üzere toplamak;

h) Eğitim sistemimizi tanıtmak amacıyla dergi, kitap, rehber, broşür, katalog, fotoğraf, albüm hazırlamak ve yayımlamak; film, film şeridi, diya, ses bandı ve benzeri göze ve kulağa hitap eden araçlar hazırlatmak, arşivlemek;

i) Pedogoji kitaplığı kurmak; eğitimle ilgili yayınları toplamak;

j) Uygun yerleşim merkezlerinde şubeler açmak, okul ve kurumlarda eğitim müzelerinin kurulmasına öncülük etmek.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Eğitim Müzesi Müdürlüğü Personelinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Müdürlük Personeli

Madde 6 - Bakanlığın sağlayacağı teşkilat ve kadro imkânlarına göre müdürlük personeli müze müdür ile yeteri kadar müze müdür yardımcıları, uzmanlar, uzman yardımcıları ve diğer görevlilerden oluşur.

Müdürün Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Madde 7 - Müdür, müzenin amaçlarının gerçekleştirilmesini, sağlamakla görevli, yetkili ve bundan birinci derecede sorumludur. Müdürün görevleri şunlardır:

a) Müze hizmetlerinin aksatılmadan yürütülmesini sağlamak ve müzenin çalışmasını planlamak;

b) Müzenin bilimsel, eğitici, teknik, kültürel ve benzeri faaliyetlerini içine alan yıllık çalışma plan ve programlarını hazırlamak;

c) Müze faaliyetleri ile ilgili araştırma, tanıtma ve değerlendirme işlerini yürütmek;

d) Personel arasında iş bölümü yapmak; personelin etkili, uyumlu ve verimli çalışmasını sağlamak;

e) Müdürlüğün bütçesini hazırlamak;

f) Müzeye ait veya eğitim kurumlarında bulunan taşınır ve taşınmaz eserlerin korunması ve değerlendirilmesi ile ilgili tedbirlerin alınmasını; bu eserlerin korunmasını, değerlendirilmesini, envanter kayıtlarının tutulmasını ve fişlerinin düzenlenmesini sağlamak;

g) Yıllık plan ve programların hazırlanması, müze faaliyetlerinin yürütülmesi ve değerlendirilmesi için gerekli komisyonları kurmak ve bunların çalışmalarını sağlamak;

h) Müzede her türlü güvenlik tedbirlerini almak ve bu konuda ilgili kuruluşlarla işbirliği yapmak;

i) Müdürlüğün yıllık çalışma raporunu hazırlamak.

Müdür Yardımcılarının Görevleri

Madde 8 - Müdür yardımcıları, müze faaliyetlerinin yürütülmesinden müdüre karşı sorumludurlar. Müdür tarafından verilen işleri kanun ve yönetmelik hükümlerine, direktiflere göre yerine getirirler.

A) Planlama, araştırma ve tanıtma işleri ile ilgili görevler

a) Müzenin yıllık çalışma plan ve programlarında yer alacak faaliyetleri uzmanlar ve uzman yardımcıları ile birlikte tespit etmek;

b) Müze bölümlerinin ve depoda bulunan müzelik eserlerin tertip ve düzenlemesi işlerine bakmak;

c) Eğitim kurumlarındaki araştırmaları düzenlemek; araştırma sonunda hazırlanacak raporları müdürlüğe sunmak;

d) Müzelik eserlerin envanter işlerini yürütmek;

e) Eğitim sistemi ve eğitim teknolojisi, eğitim tarihi ile ilgili bilimsel araştırmalar düzenlemek; araştırma raporlarını hazırlamak;

f) Müzenin bilimsel toplantı, konferans, kurs, seminer, sergi ve benzeri faaliyetlerini yürütmek;

g) Müzenin yayın, film, slayt, fotoğrafla ilgili işlerini ve arşiv çalışmalarını düzenlemek;

h) Müzelik eser belirleme, satın alma ve fiyat tesbit komisyonlarına başkanlık etmek;

i) Müzenin yıllık faaliyetleri ile ilgili raporu, uzmanlar ve uzman yardımcıları ile birlikte hazırlamak;

j) Müdürün vereceği diğer işleri yapmak.

B) Yönetim işleri ile ilgili görevler:

a) Muayene ve sayım komisyonlarına başkanlık etmek;

b) Personelin geçici görev hizmetlerinin düzenlenmesini, özlük işlerine ait işlemlerin yürütülmesini sağlamak;

c) Müzenin kadro cetvellerini ve bütçesini düzenlemek; gerektiğinde tahakkuk memurluğu görevlerini yapmak;

d) Yazışmaların yürütülmesini sağlamak;

e) Müzenin ihtiyacı olan kırtasiye, büro malzemesi, araç ve gereçlerinin temini ve dağıtımı işlerini düzenlemek:

f) Müzenin her türlü güvenlik tedbirlerini almak;

g) Müzede fotoğraf ve film çekme işlerini düzenlemek;

h) Ayniyat işlerini yürütmek; demirbaş eşyanın korunmasını ve iyi kullanılmasını sağlamak;

i) Müdürün vereceği diğer işleri yapmak.

Uzmanlar ve uzman yardımcılarının görevleri

Madde 9 - Uzmanların ve uzman yardımcılarının görevleri şunlardır:

a) Kendilerine teslim edilen müzelik eserlerin emniyet, koruma, bakım, depolama, teşhir, etiketleme, envanter, katalog ve fişleme, tasnif ve düzenleme işlerini yapmak;

b) Müze dışında ve eğitim kurumlarında bulunan müzelik eser olarak değerlendirilen eserlerin sicillerini tutmak ve durumlarını takip etmek;

c) Kendi uzmanlık alanları ile ilgili konularda araştırmalar yapmak; eğitim kurumlarındaki müzelik eser araştırma çalışmalarına katılmak; hazırladıkları araştırma raporlarını müdürlüğe vermek;

d) Müzede bilimsel çalışma yapacaklara yardımcı olmak; öğrencilere ve ziyaretçi gruplarına rehberlik etmek;

e) Uzmanlık alanları ile ilgili olarak düzenlenen bilimsel toplantı konferans, seminer, kurs, sergi ve benzeri faaliyetlere katılmak ve alanlarında konferanslar düzenlemek;

f) Kendi çalışma alanlarına ait yayınları izlemek; müzenin yayın işlerine katılmak;

g) Müzenin sayım, muayene, satın alma, müzelik eser belirleme, müzelik eser fiyat tesbit komisyonlarına katılmak ve kendilerine teslim edilen bölümlerin yıl sayım cetvellerini hazırlamak;

h) Müzenin ziyarete açık resmi tatillerde, hafta tatillerinde ve çalışma saatleri dışında kendilerine verilecek nöbet görevini yapmak.

i) Müdürün vereceği diğer işleri yapmak.

Müzedeki Diğer Personel

Madde 10 - Müzede iç hizmetler şefi, memur, daktilograf, teknisyen, laborant, şoför, hizmetli, bekçi, usta ve benzeri personel bulunur. Bu personel kanun, yönetmelik, genelge ve emir hükümlerine ve yapılacak iç hizmetler yönergesine göre görev yaparlar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Çeşitli Hükümler

Dayanak

Madde 11 - Bu yönetmelik, 2287 sayılı Maarif Vekâleti Merkez Teşkilatı ve vazifeleri Hakkındaki Kanun 18. ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 10. ve 26. maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Yürürlük

Madde 12 - Bu yönetmelik, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 13 - Bu yönetmelik hükümlerini Millî Eğitim Bakanı yürütür.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "**Türkiye'de Eğitim Müzeleri: Sorunlar ve Çözüm Önerileri**" adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

20.07.2017

Gülseren Çetin Özben

